

İRFAN

№ 98 Yanvar 2015 İctimai fikir jurnalı 3 AZN

*EL QEYRƏTİ
ÇƏKƏNLƏR*

Əziz Oxucu!

2015-ci ilin ilk ayında xoş gördük sizi! Həyatımızdan bir ili də yola salaraq yeni bir təqvim ilinə qədəm qoyduq. Yeni abunəçilərimiz və illərdən bəri abunəçiliyini davam etdirən oxucularımıza ilk növbədə təşəkkür edirik. Sizinlə birlikdə olmaqdan qürur duyuruq. Hər ilin əvvəlində olduğu kimi bu il də girər-girməz 20 yanvar şəhidləri yada düşür. Çünki onlar müstəqilliyimiz və səadətimiz üçün, üçrəngli bayrağımızın səmada dalğalanması üçün şirin canlarından keçərək özlərini fəda etdilər. Onları unutmamaq, əziz xatirələrini yad etmək hər birimizin vəfa borcudur. Biz də jurnalımızın bu sayını onların əziz xatirəsinə həsr edərək şəhidlik mövzusunı işlədik.

Bu sayımızda şəhidliyin əslində “Ömrün Zəkati”, “Əbədiyyətə qanad çırpmaq” olduğunu oxuyacaqsınız. İslam tarixində şəhidlik dastanı yazmış səhabələrdən biri olan Xubeyb bin Adiyin şəhadətə gedən şərəfli həyat hekayəsi ilə tanış olacaqsınız. Dəyərli islamşünas Ceyhun Rüstəmovla

İslamda şəhidlik haqda söhbətimiz oldu. Onu da siz dəyərli oxuculara təqdim edirik. Digər tərəfdən hicri Rəbiul-Əvvəl ayının gəlişini nəzərə alaraq bu sayımızda Həzrət Peyğəmbərin əziz xatirəsini də yad etmək məqsədilə Onu anlayan məqalələrlə jurnalımızı şərəfləndirmək istədik. “Mövludi-Nəbi”, “Həzrət Muhəmməd bir daha gəlsəydi”, “Səhabələrin Peyğəmbər Sevgisi” bu qəbildən oxuyacağınız yazılardandır. Uzun illər Azərbaycanda xidmət edən dəyərli ağısaqqalımız Veysel Tatlı və Dr. Ali-can Tatlının ölkəmizi ziyarəti əsnasında aldığımız çox maraqlı müsahibəni də jurnal səhifələri arasında görə bilərsiniz. Möhtərəm könül insanı Osman Nuri Topbaşın qələmə aldığı “Məhəbbətin Ölçüsü Fədakarlıqdır” başlıqlı yazı bizə Allah, Peyğəmbər və din sevgisinin necə olmasını bir daha xatırladır.

Dəyərli oxucular, sizi “İrfan”la baş-başa buraxarkən hər ilinizin xeyirlə başlayıb, xeyirlə sonlanması diləklərimizi çatdırırıq.

İRFAN
Yanvar/2015/№:98
ictimai fikir jurnalı
Dövlət Reyestr №: 1763

Təsisçi:
İpək yolu MMC

Baş redaktor:
Nurlan MƏMMƏDZADƏ

Məsləhətçi:
Dr. Abbas QURBANOV

Kompüter dizaynı:
Ülvi MƏMMƏDOV

Qapaq dizaynı
Nicat QƏRİBOV

Copyright 2013 © All Rights Reserved
Created and supported by “irfan”

Foto:
«İRFAN»

Redaksiya heyəti:
Akademik
Vasim MƏMMƏDƏLİYEV
Prof.Dr. Şahin XƏLİLLİ
Dr.Siracəddin HACI
Dr.Alpay ƏHMƏDOV
Seyid Camal ƏZİMBƏYLİ
Eldəniz SALMANOV
Ramiz MƏMMƏDOV
Səadət MÜRŞÜDOVA
Arif HEYDƏROĞLU
Akif HÜSEYNOV
Fuad QULİYEV

Ünvan:
Bakı şəhəri,
Cəfərov Qardaşları küç. 16
Tel: (+994 12) 492 32 23,
493 02 93

www.irfandergisi.com
E-mail
irfandergisi@yahoo.com

Abunə və reklam işləri:
Tel: 051 412-22-82

**Təklifləriniz üçün bu nömrəyə
müraciət edə bilərsiniz**

Jurnalın materiallarından istifadə edərkən istinad zəruridir. Müəllifin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

İllik abunə qiyməti:
Ölkədaxili 35 AZN
Xarici ölkələr üçün 60 Avro

3

ÖMRÜN ZƏKATI

NURLAN
MƏMMƏDZADƏ

8

CEYHUN
RÜSTƏMOV:
“BU
TORPAQLARDA
AZAD
YAŞAYIRIQA,
ŞƏHİDLƏRƏ
BORCLUYUQ!”

28

MƏHƏBBƏTİN
ÖLÇÜSÜ
FƏDAKARLIQDIROSMAN NURİ
TOPBAŞ

16

HZ.
MUHAMMƏD
BİR DAHA
GƏLSƏYDİ...

RUFƏT ŞİRİNOV

Nəsimi

Sorma hər kişinin əslin izzətindən bəllidir / Söhbəti irfan görənlər xidmətindən bəllidir.

8

Əbədiyyətə Qanad Çırpanlar
Rüstəm HUDULOV

10

Edam Taxtının Fədakar Qəhrəmanı
Dr. Elşad MAHMUDOV

13

Xidmətdə 101 Addım

14

Mövludi-Nəbi
Saleh ŞİRİNOV

18

Səhabələrin Peyğəmbər Sevgisi
AQİL ƏLİYEV

20

Azərbaycana Həsr Olunmuş Könüllər
Müsahibə

22

Bir Könül İnsanın Ardından

24

Niyyətlər və Əməllər
Mübariz ƏLİOĞLU

26

Bir Ayə
Fuad QULİYEV

27

Bir Hədis
Səfa MURADOV

36

Şər(h)Siz
Eldar KƏRİMOV

38

İçinə Nəfs Sızan İbadətlər
Salih Zeki MERİÇ

40

Şaxta Baba və Beş Saleh İnsan
Adem ŞAHİN

42

Yeniliksevər
Əziz SULTANOV

44

Mənəvi Xəstəliklərin Mənbəyi Kin
Kamal SƏLİMOV

46

Quran gündəliyi
Kamran MƏMMƏDOV

48

Vaxtım Olsaydı...
İlham SOVQATOV

50

Sual Cavab
Anar QURBANOV

52

Allahın Dövr Edən Ruzisi
Alpay ƏHMƏD

54

Şahid Olmaq
Firdovsi HƏSƏNOV

55

Həyat Dəftərindən
Ülvi MƏMMƏDOV

ÖMRÜN ZƏKATI

İnsan həyatı çox qısadır. Kimdən soruşsan, “bu gün doğulur, sabah ölür”,- cavabını verir. Əgər doğuldunsa, deməli, öləcəksən. Bundan qurtuluş yoxdur. Nə qədər yaşasaq da, harada olsaq da ölüm bizi tapacaqdır. İstər Nuh peyğəmbər kimi min il yaşayaq, yenə ölümü dadacağıq. İstər möhkəm qalalarda, ən güclü əsgərlərin, ən güclü həkimlərin əhatəsində yaşayaq, yenə ölüm anı gəldikdə ruhumuzu təslim edəcəyik. Nə hikmətlidir ki, ömrü boyu ölmək istəməyən insan ölüm anı gəldiyi zaman bir an əvvəl ruhunu təslim edib o an yaşadığı iztirabdan xilas olmaq istəyir. Yəni ölümə can atır.

Yaradan Qurani-Kərimində “**Hansı-
nın əməlcə daha gözəl olduğunu sınamaq
(bəlli etmək) üçün ölümü və həyatı yara-
dan Odur**”,- buyuraraq əslində həyatın da, ölümün də insan üçün imtahan olduğunu xəbər verir. Elə isə bir müsəlman öncə həyatını gözəlləşdirməli, saleh əməllərlə

bərəkətləndirərək özünə və cəmiyyətə faydalı olmağa çalışmalıdır. Əslində insanın həyatını necə yaşaması həmçinin ölümünün və ölüm sonrasının da necə olacağından xəbər verir. Həzrət Peyğəmbər (s.ə.s) hədisi-şərifində buyurur: “**Necə yaşayırsınızsa, o cür ölərsiniz. Necə ölərsinizsə, o cür də həşr olunarsınız**”. Allahın insan oğlu üçün qoyduğu sərhədlər çərçivəsində yaşayanlar ölümü və həyatı gözəlləşdirənlərdir. Peyğəmbərlər, səhabələr, qəlbi imanla dolu gözəl insanlar mənalı ömür sürüb, dünyadan şərəfli ölümə getməyi hədəfləmişlər. Ölümlərin ən şərəfli isə heç şübhəsiz ki, şəhadətdir. Çünki şəhadət insanın can əmanətini Rəbbinə ən gözəl şəkildə qurban etməsidir. Şəhidlik ömrün zəkatıdır. Zəkat verərkən malın ən gözəlindən verməli olduğumuz kimi, insan şəhidliklə özünə aid ən gözəl, ən sevimli varlıq olan canını fəda edir. Məhz bu baxımdan şəhidlik ömrün Allaha adan-

*Allahın insan oğlu üçün
qoyduğu sərhədlər çərçivəsində
yaşayanlar ölümü və həyatı
gözəlləşdirənlərdir. Peyğəmbərlər,
səhabələr, qəlbi imanla dolu
gözəl insanlar mənalı ömür
sürüb, dünyadan şərəfli ölümə
getməyi hədəfləmişlər. Ölümlərin
ən şərəfli isə heç şübhəsiz ki,
şəhadətdir. Çünki şəhadət insanın
can əmanətini Rəbbinə ən gözəl
şəkildə qurban etməsidir.*

masıdır. Qurani-Kərimdə və Həzrət Peyğəmbərin hədislərində şəhidliyin qiymət və böyüklüyünü ifadə edən xeyli kəlamlar mövcuddur. Həzrət Peyğəmbər *“Muhammədin nəfsini qüdrət əlində tutan Allaha and içirəm ki, Allah yolunda şəhid olmağı, sonra dirilərək bir daha şəhid olmağı, sonra bir daha dirilərək şəhid olmağı arzulayıram”* hədisi-şərifini ilə şəhidliklə əldə olunan cənnət nemətlərinin və ilahi lütfərin doyulmaz olduğunu dilə gətirmişdir. Əshabi-kiram gözəl yaşanan həyatın ən gözəl xatiməsi olan şəhidliyi o qədər çox istəyirdilər ki, cihad səfərbərliklərinə sanki bir-biri ilə yarışaraq can atırdılar.

Əshabdan Ümeyr bin Hümamın (r.a) bu halı necə də ibrətlidir:

Həzrət Peyğəmbər Bədir döyüşü günü təsirli söhbəti ilə müsəlmanları Allah yolunda cihad etməyə təşviq edirdi: *“Ey əshabım, sonsuz güc-qüdrət sahibi olan Allaha and olsun ki, kim bu gün düşməndən üz çevirməyib səbat göstərər və döyüşərək şəhid olarsa, Allah-Təala şəksiz-şübhəsiz onu Cənnətə göndərəcək. Bu gün şəhid olacaqları Cənnətul-Firdövs gözləyir”*. Rəsulullahın müjdəsini eşidən Ümeyr bin Hümam (r.a) cuşa gələrək *“Nə gözəl, Cənnətlə aramızda nəfəs alıb-vermək qədər az*

məsafə var”, - dedi. Torbasından bir neçə xurma çıxardıb yeməyə başladı. Birdən ağlına nə gəldisə, *“bu xurmaları yeyənə qədər yaşasam, həyat çox uzun olar”*, deyərək xurmaları atdı və əlindəki qılıncla düşmən ordusuna daldı. Nəhayət, ürəkdən istədiyi şəhadət şərbətini içməklə şəərəfləndi. (Əhməd bin Hənbəl, III, 136, 137)

Dünya var olduqca davam edən xeyir-şər mübarizəsində müsəlmanları düşmənlərindən üstün qılan ən mühüm əsaslardan biri məhz **“Ölsəm şəhid, qalsam qazi”** inancı olmuşdur. Bu hal ayeyi-kərimədə **“iki gözəldən biri”** olaraq ifadə edilir. (ət-Tövbə, 52) Yəni mömini döyüş meydanında iki gözəl nəticədən biri gözləyir. Ya qalib gələcək, ya da şəhid olub ilahi nemətlərlə qarşılanacaq.

Sasani ordusu ilə qarşı-qarşıya gələn Xalid bin Vəlidin İran sərkərdəsinə dediyi bu sözlər müsəlmanlar üçün şəhadətin nə qədər böyük əhəmiyyət kəsb etdiyini ifadə edir: *“Sizin həyatı və şərəbi sevdiyiniz qədər ölümü sevən bir ordu ilə üstünüzə gəlirəm”*.

Həzrət Ömər in tez-tez oxuduğu bu dua da əshabın şəhidlik eşqinin və Rəsulullah sevgisinin bir başqa təzahürüdür: *“Allahım Sənin yolunda şəhid olmağı və Rəsulunun şəhəri olan Mədinədə vəfat etməyi istəyirəm”*. Əlbəttə ki, belə bir səmimi istəyin nəticəsi şəhadət olmalı idi. Çünki Hz. Peyğəmbər buyurmuşdu: *“Kim şəhid olmağı səmimi qəlblə istəyərsə, yorğan-döşəyində ölsə belə Allah-Təala onu şəhidlik mərtəbəsinə ucaldar”*.

İslam tarixinə saysız-hesabsız zəfərlər ərməğan edən, Mütə günü əlində doqquz qılinc parçalanan, üç min əsgərdən ibarət İslam ordusu ilə yüz minlik düşmən ordusunun gözünü qorxudan, Yərmuk döyüşündə dastanlar yazan, Suriya fatehi, nəbəvi ifadə ilə *“Allahın qılınıcı”* olan Xalid bin Vəlid (r.a) hicri 21-ci ildə Xumusda xəstələndi. Silahdaşları yanında idi. Vəfat edəcəyi za-

man qılıncını istədi. Qəbzəsindən tutub şəfqətlə oxşadıqdan sonra vicdanını sorğuya çəkərək belə dedi:

“Əlimdə neçə-neçə qılınc parçalandı. Ölümümə şahid olacaq son qılıncım budur. Məni ən çox kədərləndirən bütün həyatı döyüş meydanlarında keçən, yataq üzü görməyən bu Xalidin aciz insanlar kimi yataqda ölməsidir. Rəsulullahın heç bir səhabəsi rahat yatağında ölmədi. Ya cəng meydanında, yaxud da uzaq diyarlarda İslam dinini yayarkən qürbətdə şəhid oldular.

Ah Xalid! Şəhid ola bilməyən Xalid!.. Şəhidlik mərtəbəsi xaricində əldə edə bilmədiyin heç bir məqam qalmadı. Vücudunda qılınc və ya mizraq yarası olmayan bir qarış yer yoxdur. Ömrü boyu İslam dinini yaymaq üçün döyüş meydanlarında at çapan insanın sonu bu cür yataqda olacaq?! Halbuki hərbi meydanında, at üstündə, Allah üçün düşməyə qılınc oynadarkən ölümlə qarşılaşıb şəhid olmağı gözləyirdim”.

Sonra:

- Vəsiyyətimi edirəm, məni ayağa qaldırın,- dedi. Ayağa qaldırıqdan sonra:

- Məni buraxın, qoy indiyə kimi daşdığım qılınc mənə dayaq olsun,- deyərək qılıncına söykəndi və:

“Ölümü döyüş meydanındakı kimi ayaq üstə qarşılayacağam. Mən öləndən sonra atımı döyüşlərdə cəsarətlə təhlükəyə dalan bir igidə verin. Ölərkən atımdan və qılıncımdan başa heç nəyim yoxdur. Məzarımı bu qılıncla qazarsınız. Qəhrəmanlar qılınc cingiltisindən həzz alırlar”,- deyərək döyüş meydanında şəhadət şərbətini içməyə həsrət çəkərək yatağına yıxıldı və kəlməyi-şəhadət gətirərək ruhunu təslim etdi. O İslam qəhrəmanları üçün şəhidlik bu qədər əziz idi. Onlar həyatları ilə də, ölümləri ilə də bizə nümunədirlər.

Biz ümmət olaraq Həzrət Həmzə, Xubeyb bin Adiy, Musab bin Ümeyr, Əbu Dücanə, Həzrət Hüseyin kimi şəhidlərin nəvələriyik. Millət olaraq Sovet tanklarının

qarşısına əliyalın çıxma cəsarəti göstərən 20 yanvar şəhidlərinin davamçılarıyıq. Vətənin bir qarış torpağından keçməmək üçün ölümü gözə alan, cəsur şəhidlər yetişdirən, qorxubilməz Mübariz İbrahimov kimi qəhrəman oğulları olan xalq. Şəhidlik bizim şərəf və qürur mənbəyimizdir. Bizim şəhidliyimiz Allaha xalis qul olmaqdan gəlir. Bədirdən, Uhuddan, Daxaltıdan gəlir...

Əbədiyyətə qanad çırpırlar

Allah yolunda canını fəda edən müsəlmana şəhid deyilir. Şəhidlik ölümün ən uca məqamıdır. Vətəni, namusunu, hüququnu, əmlakını qoruyaraq həlak olan müsəlman şəhiddir. Allah-Təala yanında şəhidin məqamı çox yüksək, mükafatı təsəvvür edə bilməyəcəyimiz qədər ucadır. Müqəddəs kitabımız Qurani-Kərim də bəzi ayələrinə bunu bildirməkdədir: **“Allah yolunda öldürülənlərə (şəhid olanlara) “ölü deməyin”. Əksinə, onlar (Allah dərgahında) diridirlər, lakin siz bunu dərk etmirsiniz”.** (əl-Bəqərə 154). Digər bir ayəyi-kərimədə isə buyrulur: **“Allah yolunda öldürülənləri (şəhid olanları) heç də ölü zənn etmə! Əsl həqiqətdə onlar diridirlər. Onlara Rəbbi yanında ruzi (cənnət ruzisi) əta olunur”.** (Ali-İmran, 169).

Şəhidlik çox uca və yüksək mərtəbədir və eyni zamanda müsəlmanın ölümü ilə ibadət etməsidir. Şəhidlik əsasən cihad kimi müqəddəs bir əməlin, ibadətin məhsuludur. Bildiyimiz kimi şəhidliyin əsas mənası, müsəlmanın canını Allah yolunda fəda etməsi və canından keçməsidir. Şəhidlik intihar etmək deyildir. İntihar Allahın əmanətinə xəyanətdir. Şəhidlik dedikdə sadəcə döyüş meydanında ölmək nəzərdə tutulmur. Başqa növ şəhidlər də vardır ki, Rasulullah (s.ə.s) öz hədislərində bu haqda məlumat verir. “Peyğəmbər (s.ə.s) bir gün səhabələrdən soruşdu: Sizin fikrinizcə şəhidlər kimlərdi? Əshab: “Allah yolunda öldürülənlər “deyə cavab verdikdə Peyğəmbər (s.ə.s) belə buyurdu. “O halda ümmətimin şəhidləri azdır”. Əshab soruşdu: “Ya Rəsulallah, bəs şəhidlər kimlərdir?”. Hz. Pey-

ğəmbər (s.ə.s) belə cavab verdi: *“Allah yolunda öldürülən və ölən, taun və vəba xəstəliyindən ölən, boğularaq ölən, yanaraq ölən, qarın ağrısından ölən və doğuş zamanı ölən qadın, dağıntı altında qalaraq ölən, vəhşi heyvan tərəfindən parçalanaraq ölən, malını qoruyarkən öldürülən, dininə görə öldürülən, canını müdafiə edərkən öldürülən, ailəsini müdafiə edərkən öldürülən, vətənin müdafiəsi uğrunda ölən və haqsız yerə öldürülən şəhiddir”*. (İbn Macə, 2804; Müslim İmarə, 165. Tirmizi Diyə 21)

Şəhidlik Allah sevgisi və qorxusu ilə alışıb yanan könüllərin arzusudur. Əgər bir müsəlman səmimi niyyətlə şəhid olmağı arzu edərsə, yatağında ölsə belə şəhid-dir. İslamın ilk illərindən bəri qəlblərində Allah sevgisi olan müsəlmanlar şəhid olub bu uca məqama qovuşmağı arzula-yıblar. Buna misal olaraq böyük İslam sərkərdəsi, İslamı qəbul etdikdən son-ra bir çox döyüşdə iştirak edən və hər-bi dühası ilə düşmənləri qorxuya salan Xalid bin Vəlid ölümü yataqda qarşı-ladıqda hönkür-hönkür ağlamışdı. “Niyə ağlayırsan, ey Xalid! Yoxsa ölümədən qor-xursan?”,- deyə soruşduqda “Nə qədər müharibələrə qatılmışam, nə qədər düş-mən öldürmüşəm, bədənimdə qılınc yarası olmayan bir qarış yer yoxdur, amma nə yazıq mənə ki, savaş meydanında deyil, yataqda ölürəm”, deyə cavab vermişdi. Xalid bin Vəlid xalis niyyətlə şəhid olub o uca məqama yüksəlməyi arzulayırdı. Hz. Peyğəmbər (s.ə.s) isə bir hədisində belə buyurur: “Təmiz niyyətlə şəhid ol-mağı arzulayıb yatağında ölənlər də şə-hiddir”. (Müslim İmarə 157) Başqa bir hədisində isə şəhidlərə hazırlanan cənnət nemətlərini xatırladaraq belə buyurur: “*Cənnətə girən heç bir müsəlman bir də bu dünyaya geri dönməyi arzulamaz. Ancaq şəhidlər yenidən bu dünyaya dönüb ikinci dəfə şəhid olmaq istəyərlər*”. (Buxari Cihad 21; Müslim İmarə 109).

ŞƏHİDLƏR

Bəxtiyar VAHABZADƏ

Qatil gülləsinə qurban gedərkən,
Gözünü sabaha dikdi şəhidlər.
Üçrəngli bayrağı öz qanlarıyla
Vətən torpağına çəkdi şəhidlər.

Zalım öyünməsin zümləriylə,
Min bir böhtanıyla, min bir şəriylə.
Həqiqət uğrunda ölümləriylə
Ölümü kamına çəkdi şəhidlər.

O şənbə gecəsi, o qətl günü,-
Mümkünə döndərdik çox namümkünü.
Xalqın qəlbindəki qorxu mülkünü,
O gecə dağıdıb sökdü şəhidlər.

Tarixi yaşadıb diləyimizdə,
Bir yumruğa döndük o gecə biz də.
Yıxıb köləliyi ürəyimizdə
Cəsarət mülkünü tikdi şəhidlər.

Onlar susdurulan haqqı dindirər,
Qaraca torpağı qiymətləndirər.
Donan vicdanları qeyrətləndirər,
Axı, el qeyrəti çəkdi şəhidlər.

Bilirik, bu bəla nə ilkd, nə son,
Ölürkən uğrunda bu ana yurdun.
Quzu cildindəki o qoca qurdun,
Doğru, düz cildini çəkdi şəhidlər.

Dözdü hər zillətə, dözdü hər şeyə,
“Dünyada mənim də haqqım var”,- deyə
Kütləni xalq edən müqaviləyə
Qanıyla qolunu çəkdi şəhidlər.

İnsan insan olur öz hünəriylə,
Millət, millət olur xeyri, şəriylə.
Torpağın bağranı cəsədləriylə,
Azadlıq tumunu əkdə şəhidlər.

Ceyhun Rüstəmov:

“BU TORPAQLARDA AZAD YAŞAYIRIQSA, ŞƏHİDLƏRƏ BORCLUYUQ!”

Rüstəmov Ceyhun Əkbər oğlu 1973-cü ildə Qəbələ şəhərində anadan olub. 1990-cı ildə orta məktəbi Qəbələ şəhərində bitirdikdən sonra Bakı İslam Universitetinə qəbul olub. 1994-cü ildə təhsilini davam etdirmək üçün Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi tərəfindən Liviyaya göndərilib. Beynəlxalq İslama Dəvət Universitetində 3 il 6 ay təhsil aldıqdan sonra Azərbaycana qayıdıb. Əmək fəaliyyətinə Bakı İslam Universitetinin Sumqayıt filialında müəllim olaraq başlayıb. 2003-cü ildə Qəbələ rayonuna imam təyin olunub. 2009-cu ildən etibarən İlahiyyat Məscidində imam vəzifəsində çalışır. 2014-cü ilin aprel ayından Qəbələ Bölgə Qazılığının yaranmasından sonra bölgə qazısı olaraq fəaliyyət göstərir.

İrfan: İslamda şəhidliyin fəzilət və dəyəri nədir?

Ceyhun Rüstəmov: İnsan doğulur, böyüyür boya-başa çatır, bir müddət həyatını sürdükdən sonra dünyasını dəyişir. Əslində ölüm yoxluq deyil, bu fani dünyadan əbədi dünyaya bir keçiddir. Hər canlı gec-tez bunu dadacaqdır. Vəsf etibarı ilə iki cür ölüm vardır: Birincisi, cahiliyyə ölümüdür ki, insan heç nəyi - ailəni, vətəni, torpağı, ümməti vəcinə almadan yaşayır və ölüb gedir. Buna cahiliyyə ölüm deyilir. Vəsf etibarı ilə ikinci növ ölüm isə layiqli ölümüdür. Namusu, vətəni, torpağı, ailəsi uğrun-

da çalışaraq ölənlər layiqli ölümü dadanlardır. Bir də sırf Allahın kəlamını ucaltmaqdan ötrü, çalışaraq bu uğurda üzərinə gedilən ölüm var ki, bu da şərəfli ölüm, yəni şəhidlikdir. Şəhidlər Allah qatında diridirlər, şəhidlərin şəfaəti məqbuldur. Şəhidlər yuyulmadan, kəfənlənmədən dəfn olunurlar. Qurani-Kərimdə on beş yerdə şəhidlər haqqında məlumat verilir. Bu ayələrdən birində belə deyilir:

“Allah yolunda öldürülənlərə (şəhid olanlara) “ölü” deməyin. Əksinə, onlar (Allah dərgahında) diridirlər, lakin siz bunu dərk etmirsiniz”. (əl-Bəqərə 154)

Hz. Peyğəmbərin hədislərində şəhidliyin fəziləti barədə bir çox kəlam yer almaqdadır. Bu hədislərdən birində deyilir: *“Allah onun yolunda şəhid olana kəfildir”*. Digər bir hədisdə isə *“Qiyamət günü şəhidlər aldıkları yara ilə diriləcəklər. Yaralarından axan qandan müşk ətri gələcək”*, - buyurulur. Şəhidlikdə niyyət çox mühümdür. Belə bir hədisi-şərifdə: *“İnsan səmimiyyətlə şəhid olmağı arzulayarsa, yatağında ölsə belə Allah onu şəhidlər mərtəbəsinə yüksəldər”*.

Şəhidin axan qanı günahlarının kəffarəsidir. Qul haqqı xaric, bütün günahları Allah tərəfindən bağışlanır. Səhabələr şəhid olmağın fəzilətini bildikləri üçün cihad meydanlarına can atardılar. Evləndiyi gecənin səhəri cihada səfərbərlik elan olduğunu eşidərək, yuyunmağa belə fürsət tapmayaraq, Uhud döyüşünə qüslsüz gedən, şəhadətə can ataraq müşriklərlə vuruşaraq şəhid olan və sonra səmahan enən mələklər tərəfindən qüsl verilən Hz. Hanzala (r.a)-ın şəhidlik eşqi bütün müsəlmanlar tərəfindən bilinməkdədir.

- Vətən uğrunda öldürülənlər necə, dini nöqteyi-nəzərdən şəhid sayılırlarmı?

- Alimlərimiz şəhidləri üç qrupa bölürlər. Onlardan biri dünya və axirət şihididir. Yəni Allah yolunda sırf şəhid

Şəhidin axan qanı günahlarının kəffarəsidir. Qul haqqı xaric, bütün günahları Allah tərəfindən bağışlanır. Səhabələr şəhid olmağın fəzilətini bildikləri üçün cihad meydanlarına can atardılar.

olanlardır. İkinci qrup isə dünya baxımından şəhid olanlardır. Bunlar başqa niyyətlərlə döyüşdə iştirak edənlərdir. Biz zahirən baxdığımıza görə şəhid olduqlarını deyirik. Belələrinin niyyəti başqa olduğuna görə onlar dünya şəhidi sayılırlar. Üçüncü qrup şəhidlər isə axirət şəhidləridir. Bunlar zəlzələdə, taun xəstəliyindən həlak olanlar, malını, namusunu qoruyaraq həlak olanlar, vətəni uğrunda şəhid olanlar və digərləridir. Vətəni qorumaq naminə xalis niyyətlə döyüşərək, mübarizə apararaq canlarını verənlər də əlbəttə ki, şəhiddirlər.

- Bəs bizim şəhidlərə qarşı vəzifələrimiz nədir?

- Həzrət Peyğəmbərin həyatına baxanda şəhidlərə xüsusi sevgi bəslədiyini, onları xeyirlə yad etdiyini və arxada qoyub getdikləri övladlarını himayəsinə götürdüyünü görürük. Bu bizim üçün nüsxə olmalıdır. Əgər biz bu torpaqda azad yaşayırsaq, müstəqil dövlətimiz varsa, buna şükür etməliyik və bu baxımdan şəhidlərimizə borcluyuq. Onların bizə miras qoyduğu torpağa, bayrağa sahib çıxaraq onları yad etməklə məsuluy. Yaxın tarixə baxanda 20 Yanvar şəhidlərinin bizim üçün nüsxə olduğunu görürük. Bu şəhidlər haqqında daima yazmaq, onları yaşatmaq lazımdır. 20 Yanvar hadisəsi yetmiş ildən sonar bizim üçün azadlıq vəsiqəsi oldu. Bu azadlıq vəsiqəsini isə bizə öz həyatları naminə vətən, torpaq uğrunda həlak olan şəhidlər təqdim etdilər. Hər birimizin borcudur ki, övladlarımıza, gələcək nəsillərə tariximizin şəhidlik dastanını təbliğ edək.

Edam Taxtının Fədakar Qəhrəmanı Şəhid Xubeyb bin Adiy əl-ƏNSARI

Şair Hassan bin Sabitin “Ənsarın pak və təmiz şahini” adlandırdığı Xubeyb güclü iman sahibi, vicdanlı, mərd, səmimi və ixtlaslı bir insan idi. Hər zaman böyük eşqlə ibadət edərdi. Gecələr namaz qılar, gündüzləri oruclu keçirərdi. Həzrət Peyğəmbərə qarşı olan sevgisi və məhəbbəti dillərə dastan idi. Ömrü yetdiyi bütün hadisələrdə onun yanında oldu. Xubeyb (r.a) Bədir döyüşündə qəhrəmancasına döyüşdü və Əhli-Bədir kimi böyük mövqeyin sahibi oldu. Böyük şücaətlə savaşıaraq xeyli İslam düşməninə məğlub etdi. Böyük Bədir meydan müharibəsindən düz 1 il sonra baş verən Uhud döyüşündə də Rəsulullahın (s.ə.s) yanında olan Xubeyb bin Adiy bu döyüşdə də böyük qəhrəmanlıqlar göstərdi. Müşriklər ondan intiqam almaq üçün əllərindən gələni edirdilər.

Hicri 4-cü il, miladi 625-ci ildə İslam tarixinə ər-Raci vəqəəsi kimi keçmiş bir hadisədə baş vermiş böyük xəyanət nəticəsində müşriklər Xubeybi əsir götürərək Məkkəyə gətirirlər. Bədirdə öldürülən atasının intiqamını almaq məqsədilə müşrik Huceyr bin Əbi İhab ət-Təməmi onu öldürülmək üçün satın alır. Məkkədə onu həbsə atılır. Xubeyb əsirlikdə də, ölümə aparılarkən də İslama sədaqəti, Allaha itaəti, Rəsulullahla bağlılığının, səbir və təqvasının ən zirvə nöqtəsini yaşayır. Maviyə adlı bir qadının evində həbs edilən Xubeyb haqqında sonralar müsəlman olan bu qadın deyirdi: “Mən ondan daha xeyirli bir əsir görmədim. Bir gün Xubeybi müşahidə etdiyim zaman onun əlində adam başı boyda böyük bir üzüm salxımının olduğunu və Xubeybin o salxımdan üzüm yediğini gördüm”. Maviyə deyir ki, “o zaman Məkkədə, hətta Allahın yaratdığı bütün yer üzərində üzümün bir dənəsi var idimi, yox idimi bilmirəm, amma Xubeybin əlində hər gün salxım-salxım üzüm olurdu. Sonralar başa düşdüm ki, əli-qolu zəncirlə bağlı olan Xubeybə bu

üzümləri Allah ruzi olaraq vermişdi, bu, Allahın ona ikramı idi". Allah sevdiyi qullarına, ona bağlı və itaət edən bəndələrinə hər ruzini verər, hər ikramı edər, Allah hər şeyə qadirdir, bunda kimsənin şübhəsi olmasın. Yetər ki, insan səmimiyyət və ıxlasla Allaha bağlı olsun

Maviyə sözünə davam edir: "Əsirlikdə olan Xubeyb hər gün Qurani oxuyur, namazlarını qılır, gecələr ibadətində davam edirdi. Qurani elə oxuyardı ki, səsinə eşidən qadınlar rıqqətə gələr, hönkür-hönkür ağlayardılar. Xubeybdən bir ehtiyacının olub-olmadığını soruşduqda "Xeyr! Səndən sadəcə bir istəyim var. Mənə təmiz və şirin su ver, mənə Allahdan başqası adına, bütələr adına kəsilən heyvanların ətindən vermə, bir də məni öldürmək istədikləri zaman bunu xəbər et",- demişdi. O, əsirlikdə belə halal-harama, ibadətində və təqvasına diqqət edən bir səhabə idi. Maviyə müşriklərin Xubeybi öldürəcəklərinə qərar verdiklərini ona bildirdikdə, bu xəbərə görə heç bir qorxu və narahatçılıq keçirmədiyini söyləyir. Maviyə deyir: "Öldürüləcəyi gün gəlib çatanda Xubeyb təmizlənmək üçün məndən ülgüc istədi. Ögey oğlum Əbu Hüseynə ülgüc verib əsirə aparmasını söylədim. Uşaq gedəndən sonra qəflətən ayıldım və nə etdiyimin fərqi yox idi. Öz-özümə "and olsun, uşağı öldürüb intiqamını alacağ",- dedim. Özümü ora yetirəndə Xubeybin uşağın əlindən ülgücü aldığını və uşağın da onun qucağında oturduğunu gördüm. Qorxduğumu başa düşən Xubeyb: "Uşağı öldürəcəyimdən qorxursan? Qorxma! Mən əsla belə bir şey etməyəm. Haqsız yerə adam öldürmək bizim şən və şərəfimizə yaraşmaz. Dinimizdə haqsız yerə cana qıymaq bizə halal deyil".

Maviyə deyir ki, həbsdən çıxarılacağını və ertəsi gün səhər də öldürüləcəyini Xubeybə xəbər verdim. Amma bunu deyərək belə Xubeybə heyran qaldım. Öldürüləcəyi xəbərini eşidincə onda heç bir dəyişiklik

Xubeyb bin Adiy daha sonra edam taxtına çıxarıldı. Edam taxtında dua edirdi: "Ya Rəbb! Mən burada düşmənin üzündən, sifətindən başqa heç bir üz görə bilmirəm. Ya Rəbb! Rəsuluna elçi olaraq göndəriləcək birini tapa bilmirəm. Ya Rəbb, Rəsulullahə salamımı sən çatdır. Əssəlamu aleykə Ya Rəsulallah!" deyirdi.

və zərrə qədər kədər hissi görmədim. Müşriklərin Xubeybi öldürmək üçün qərar verdikləri gün əl-qolunun zəncirini açdılar və onu Məkkənin haram bölgəsi xaricinə, Tənim adlanan yerə apardılar. Qadın, kişi, uşaq, kölə, böyük-küçük, yaşlı-cavan - Məkkənin müşrik xalqının demək olar ki, hamısı edamı seyr etmək üçün buraya yığılmışdı. Xubeyb çox səbirli, təmkinli, sakit və məğrur görünürdü. Müşriklər Tənimdə bir çuxur qazdılar. Quru və uzun bir ağac gövdəsini çuxura basdıraraq dar ağacı hazırladılar. Xubeyb onu edam taxtına aparanlardan son dəfə "iki rükət namaz qılmaq üçün icazə istədi". Ona bu icazə verildi. Xubeyb çox uzatmadan böyük bir sükunət və xuşu içində iki rükət namazını qıldıqdan sonra müşriklərə döndü və "Vallahi, əgər mənim haqqımda, ölümə qorxdu və buna görə də namazını uzatdı düşüncəsində olmasaydınız, namazımı uzadardım",- deyərək namaza olan heyranlığını dilə gətirdi. Bu hərəkəti ilə Xubeyb bin Adiy qiyamətə qədər edam edilmədən və ya öldürülmədən qabaq iki rükət namaz qılma adətini qoyan ilk insan oldu. Şəhidlikdən qabaq qılınan bu namaz imanının ölümə meydan oxumasıdır, bu namaz əbədiyyətin faniyyə, haqqın ədalətsizliyə, zülmə meydan oxumasıdır, bu namaz bütün zalımlara "heç bir həqiqi

mömini ölümlə qorxuda bilməzsiz” məsajıdır.

Xubeyb İbn Adiy daha sonra edam taxtına çıxarıldı. Edam taxtında dua edirdi: “Ya Rəbb! Mən burada düşmənin üzündən, sifətindən başqa heç bir üz görə bilmirəm. Ya Rəbb! Rəsuluna elçi olaraq göndəriləcək birini tapa bilmirəm. Ya Rəbb, Rəsulullahla salamımı sən çatdır. Əssələmu aleykə Ya Rəsulallah!” deyirdi.

Xubeybi dar ağacına qaldırılıb möhkəm bağladılar. Bədirə öldürülən müşriklərin oğulları, (40 gənc olduğu rəvayət edilir) dar ağacına bağlı olan Xubeybi qılınc-ları, nizə və mizraqları ilə vurmağa, müdafiəsiz bədənini dəşik-dəşik edərək doğramağa başladılar. Din düşmənlərinin ona etdikləri qarşısında Xubeyb böyük mətanət və səbir nümayiş etdirir, məruz qaldığı bu müsibətin və zülmün Allah yolunda olduğunu bilir, buna görə də kəsilən, yırtılan, yarılan üzvlərini gördüyü zaman kədərlənmirdi. Xubeyb: “Mən müsəlman olaraq öldürüldükdən sonra, ölümüm nə şəkildə olursa olsun, fərq etməz”,- deyirdi. Xubeyb bin Adiyə son mizraq zərbəsi endirildi. Zərbə o qədər güclü idi ki, sinəsindən girən mizraq Xubeybin çiyindənən çıxdı. Vücudundan qan fışqıran və taqətsiz bədəni dar ağacından sallanan Xubeyb bin Adiy son nəfəsində “əşhədu ən lə iləhə illəllah və əşhədu ənne Muhammədən abduhu və rasuluh”

deyərək dünyasını dəyişdi. 20 yaşlı bir gənc idi, həyatının ən gözəl çağında idi, bu yaşda şəhidlik mərtəbəsinə ucaldı. İslamı cəmi 4 və ya 5 il yaşamışdı. Qısa olan ömrə böyük mənə qazandırmaq budur. Az yaşayıb, çox qazanmaq budur. O, bütün qazancını axirətə yatırmışdı. Allah da ona ən uca məqam olan şəhidliyi qismət etmiş və dualarını qəbul buyurmuşdu. Hadisəni bizə nəql edən digər səhabələr deyir ki, Rəsulullahla (s.ə.s) Mədinədə oturmuşduq, söhbət edirdik, birdən Allah Rəsulu ayağa qalxdı, qərribə hala düşdü, vəhy aldığı zamanlardakı vəziyyətə bənzər bir halda idi, üzünü və əllərini qeybə istiqamətləndirərək hərəkətləndirdi və sanki qeybdən xəbər almış kimi bu sözləri deyirdi: Və aleyhissələm! – Ona da salam olsun! Va aleykəssələm ya Xubeyb! – Sənə də salam olsun, ey Xubeyb! Qardaşınız Xubeyb şəhid edildi”,- buyurdu və: “O cənnətdə mənim qonşumdur”,- dedi. Allah Xubeybin son duasını da qəbul etmiş, onun edam taxtındakı salamını və son vəziyyətini Rəsulullahla (s.ə.s) çatdırmışdı. Cəbrayıl (ə) Xubeybin şəhidliyinə şahidlik etmiş və onun bu vəziyyətini Rəsulullahla xəbər vermişdi. Allahın salamı olsun onun Rəsuluna. Allahın salamı olsun Xubeyb bin Adiyə və digər səhabələrə. Allahın salamı olsun Xubeyb bin Adiyin şəxsində bütün şəhidlərimizə. Allahın salamı olsun onlara tabe olub yollarında yürüyənlərə.

Kamil ruhlar xidmət və mərhəmət sayəsində əbədi qurtuluşa nail olmaq üçün ətraflarında xilas edəcək başqa varlıqlar axtararlar.

✽

Xidmət insanı hansı cəmiyyətdə yaşamasından asılı olmayaraq hər zaman iman, həyəcan və varlığını qoruya bilən, həmçinin qəlbini var-dövlət, məqam və mənfəət tələşindən uzaq tuta bilən və xidmətə möhtacların, əsasən də yaşlı və iztirablıların səssiz fəryadlarına qulaq və könül verən zərif ruhlu və nəzakət sahibi mömindir.

✽

İztirab sahibinin dərd-qəmini hiss edən xidmət insanının ürəyində sanki məhsər qaynayır. Onun könül aləmi bütün məxluqatı qucaqlaya bilən rəhmət dərgahıdır. Günəşin isitməməsi mümkün olmadığı kimi, ali ruhlar üçün də insanların halına acımamaq, onlara xidmətdən boyun qaçırmmaq, iztirab və çilələri qarşısında hissiz qalmaq imkansızdır.

✽

Haqq dostu Mövlana həzrətləri buyurur:

“Şəms (q.s) mənə bir şey öyrətdi:

“Əgər dünyada bir mömin üşüyürsə, isinməyə haqqın yoxdur”. Bilirəm ki, yer üzündə üşüyən möminlər var və mən artıq isinə bilmirəm!”.

✽

Xidmət əhli olan insan ürəyinin uzana bildiyi hər yerdən məsuldur.

✽

Xidmət ruhuna və şüuruna sahib olan bir mömin hər zaman xidmətə fürsət və vasitə tapa biləndir.

Mövludi-Nəbi

İnsanlığın qurtuluşu üçün göndərilən son və ən böyük peyğəmbər Odur. Onun dünyanı şərəfləndirdiyi gün isə miladi 571-ci ilin hicri Rəbiuləvvəl ayının 12-ci gecəsi olmuşdur. Bu mübarək gecəyə də “Mövlud Gecəsi” deyilir. Hz. İsanın doğum günü dünyada “Milad” adıyla necə məşhurdursa, Peyğəmbərimizin doğum günü də “Mövlud” adıyla bütün dünyada məşhurdur. Bütün dünya Hz. İsanın doğulduğu günü milad bayramı adıyla qeyd edir, elə isə niyə müsəlmanlar dünyanın ən şərəfli şəxsiyyəti olan əziz Peyğəmbərimizin doğulmasını, yəni mövludunu qeyd etməsinlər?!

Mövlud doğulmaq, doğum gecəsi deməkdir.

Onun doğulduğu dövrdə dünyanın hər tərəfində cəhalət, zülm və əxlaqsızlıq baş almış, Allah inancı unudulmuş, insanlıq qorxunc və qaranlıq bir hala düşmüş, dünya yaşanmaz vəziyyətə gəlmişdi. Dünyanı səfalətdən qurtaran, insana yenə insanlıq dəyərini qazandıran, insanları bu çirkinliklərdən və zəlalətdən qurtaran Allah Rəsulu olduğu üçün, Onun doğumu bütün müsəlmanların, Ona inananların və bütün insanlığın bayramı olmuşdur. Və bu

nemətindən dolayı, Allaha şükür məqsədi ilə, hər il Onun doğum günü qeyd edilməkdədir.

İslam dünyasında mövlud mərasimi ilk dəfə 910-1171-ci illərdə Misirdə hökm sürən Fatimilər tərəfindən təşkil edilmişdir. Daha sonralar mövlud mərasimləri dəyişik şəklləri ilə digər coğrafiyalarda yaşayan müsəlmanlar arasında da qeyd olunmağa başlanmış və bu günə qədər də davam etmişdir. Bu mərasimlərdə Qurani-Kərim oxunur, Hz. Peyğəmbərə (s.ə.s) təriflər söy-lənir, salavatlar gətirilirdi.

Rəsulullah (s.ə.s) özünün doğulduğu gündə əshabını yığaraq, dünyanı şərəfləndirərkən baş verən və uşaqılıq illərindəki hadisələri anladardı. Hz. Əbu Bəkr də, xəlifə ikən səhabələrlə birlikdə oturur, Allah Rəsulu doğrularkən meydana gələn fəv-qaladə hadisələrdən danışardı.

Ona görə ümid edilir ki, bu kimi əlamət-dar günlərdə Onun doğumu haqqında söhbətlərə qulaq asmaq və öyrənmək, Onu mədh etmək və salavatlar gətirmək insana savab qazandırar. Çünki Rəsulullahı xatırlamaq, Onu anlamaq və yaxından tanımaq hər müsəlmanın sevgisindən qaynaqla-

nır. Hər müsəlmanın Onu sevməsi imanın gərəyi, çox sevmək də kamil müsəlman olmağın əlamətidir. Təəssüf ki, bəzən “Peyğəmbərimizi çox tərif etmək olmaz”,- deyə tənqidlərlə qarşılaşırıq. Bu tənqiddə cavab olaraq deyə bilərik ki, Onu ən çox öyən, tərif edən Allah-Təaladır. Biz gecəmizi gündüzümüzə qatıb Peyğəmbərimizdən bəhs etsək, tərifləsək də, yenə də Allahın tərifinə əsla çata bilmərik. Qurani-Kərimdə buyrulur: **“Biz səni aləmlərə rəhmət olaraq göndərdik.”** (Ənbiya 107) **“Allah və mələkləri Rəsuluna salavat gətirirlər, ey iman gətirənlər, siz də ona salavat gətirin.”** (Əhzab 56).

Peyğəmbərimizin mövludunu keçirməyin fəzilətli və müstəhəb olmasını bu şəkildə də düşünə bilərik: “İslamın böyük şəxsiyyətlərindən İbn Kəsir rəvayət edir ki, Hz. Peyğəmbərə ən çox düşmənçilik edib, Onu ən çox incidənlərin başında gələn əmisi Əbu Ləhəbi ölümündən sonra yuxusunda görənlər, onun nə halda olduğunu soruşduqda, Əbu Ləhəb: “Çox əzab çəkirəm. Lakin Muhəmmədin dünyaya gəldiyi gün sevincimdən cariyəmi azad etdiyim üçün (Onun doğumuna olan bu hörmətimdən dolayı), həmin gün əzabım yüngülləşir” -cavabını vermişdi. Elə isə düşünək: Onun doğulduğu günə hörmətinə görə bir kafirin əzabı yüngülləşirsə, ümmətinin və ya bir müsəlmanın Onun doğulduğu gecə Peyğəmbərimizi mədh etməsi, xatırlaması, Peyğəmbər əxlaqından danışib Onu təbliğ etməsi və bütün bu kimi söhbətləri dinləməsi, düşünün ki, nə qədər savab və fəzilət qazandıracaqdır.

Peyğəmbərimizin mövludunu keçirmək, əslində, Peyğəmbərimizi təbliğ etmək deməkdir. Peyğəmbərimizi təbliğ etmək, Onu insanlara daha yaxından tanıtmaq və sevdirmək nə vaxtdan bəri bidət olub, yalnız sayılıb?! Onun üçün heç kim, ağızdan duyma sözlərə, anlamadan, düşünmədən belə fikirlərə aldanmasın.

Hədis alimlərindən İbn Həcər, şərtlərinə diqqət edildiyi təqdirdə mövludun bidəti-həsənə - gözəl bidət olduğunu, bidəti-həsənənin edilməsinin məndub-

müstəhəb olduğunu bildirmiş və digər hədis alimi Süyuti də onunla həmfikir olmuş və mövludun, sünnədən dəlilini ortaya qoymuşdur. İbn Həcərin mövluda sünnədən dəlili, Buxari və Müslimdə keçən bu rəvayətdir. Belə buyurur: “Mövludun keçirilməsinə (düzgünlüyünə) dair güclü bir dəlil tapdım. Hz. Peyğəmbər Mədinəyə gələndə Aşura günü yəhudilərin oruc tutduqlarını gördü və onlara nə üçün oruc tutduqlarını soruşdu. Onlar da aşura günü Allahın Fironu dənizdə boğub Hz. Musanı qurtardığını, bundan dolayı da şükr məqsədilə oruc tutduqlarını söylədilər. Bunun üzərinə Rəsulullah (s.ə.s): *“Musaya biz sizdən daha yaxınıq”* buyurdu. Ondan sonra həm özü oruc tutdu, həm də oruc tutulmasını əmr etdi. Bu hədisdən anlaşılar ki, müəyyən bir gündə bir nemətə qovuşmaq və ya bir bəladan qurtulmaqdan dolayı Allaha şükür edilə bilər və bu, hər il təkrarlana bilər. Allaha şükür vəzifəsi də, ibadətlərlə, orucla, sədəqə və Quran ayələrini oxumaqla olur. Hansı nemət, rəhmət peyğəmbəri Hz. Muhəmmədin dünyanı şəərəfləndirdiyi gündən daha böyük ola bilər?! Aşura günü Hz. Musa necə xatırlanırsa, mövlud günündə də Peyğəmbərimizin xatırlanması mümkündür”.

Kortəbii şəkildə mövluda qarşı çıxanlara yenə ən gözəl cavablardan birini İslam alimlərdən İbn Teymiyyə verib. İbn Teymiyyə də mövludun sonradan ortaya çıxdığını qəbul etməklə birlikdə, mövludda Peyğəmbərimizə sevgi, təzim və hörmət olduğuna görə, mövludu keçirənlərin Hz. Peyğəmbərə olan sevgi və məhəbbətlərindən dolayı savab qazanacaqlarını bildirir (İbn Teymiyyə, İqtiza, s. 294).

Səhabələrdən Kab bin Zuheyr Peyğəmbər zamanında “Banət-suad” adlı Peyğəmbərimizi tərif edən bir qəsidə yazmışdı. Bunu gəlib peyğəmbərimizin hüsurunda oxuyur və Peyğəmbərimizin xoşuna gəlir, hətta səhabəyə hədiyyə verir.

Şərtlərinə uyulduğu təqdirdə mövludun əsası Hz. Peyğəmbəri anmaq, xatırlamaq, xatirəsinin canlandırılması və təbliğ edilərək insanlara sevdirlməsidir.

HZ. MUHAMMƏD BİR DAHA GƏLSƏYDİ...

Uca Allah insanlara özünü tanımaq və tövhid əqidəsini yaymaq üçün onların arasından seçilmiş şəxsiyyətlər, yəni peyğəmbərlər göndərmişdir. Həzrət Muhəmmədin peyğəmbər olaraq göndərilməsindən sonra bu silsiləyə, yəni peyğəmbərlik silsiləsinə xitam verildi. Uca Allah bu barədə Qurani-Kərimdə belə buyurur: **“Muhəmməd aranızdakı kişilərdən heç birinin atası deyildir. Lakin o, Allahın Rəsulu (elçisi) və peyğəmbərlərin sonuncusudur.”** (əl-Əhzab 40). Hər nə qədər Həzrət Muhəmməd son peyğəmbər olsa da, onun gətirdiyi İslam dini qiyamətə qədər davam edəcək ümumbəşəri bir dindir. Çünki Uca Allah Qurani-Kərimini qiyamətə qədər mühafizə edəcəyini ifadə edir (əl-Hicr, 9). Eyni zamanda O, öz nurunu kamala çatdıracağını buyurur. (əs-Saff, 8). Deməli, İslam dinindən sonra hər hansı din və yaxud da peyğəmbər gəlməyəcək.

Məbəs günündən (peyğəmbərimizə risalət verildiyi gün) zaman keçdikcə in-

sanların dinə qarşı meyilləri və bağlılıqları zəifləməkdə və dəyişməkdədir. Kapitalizimin hökm sürdüyü günümüzdə də bu vəziyyət özünü açıq şəkildə büruzə verməkdədir. İnsanlar dinləri sadəcə ibadətlərə və ibadət xanalara məxsuslaşdırmaqdadırlar. Texnologiyanın əsir aldığı zaman insanları dini həyat rəhbəri kimi deyil, müəyyən rituallardan ibarət həyat tərzini kimi görməyə başlayırlar. Odur ki, bu vəziyyət qarşısında belə bir sual qarşımıza çıxır “Görəsən Peyğəmbər məbəsindən 14 əsr sonra yenidən aramıza qayıtsaydı, nə edərdi? Nələri dəyişdirərdi? Nələri təkrar tövsiyə edərdi?”

Əlbəttə din kamala çatmışdır və qiyamətə qədər dəyişməyəcək. Onun gətirdiyi əmrlər və tövsiyyələr qiyamətə qədər qüvvədə olacaqdır. Təəssüf ki, qəflətdə olan insanlar bu həqiqəti görmür və eşitmir. Həzrət Peyğəmbərin dili ilə bir daha bəzi xüsusiyyətləri xatırlayaq.

Həzrət Peyğəmbər (s.ə.s) (fiziki halda) aramızda olsaydı, əsrlər öncə təsis et-

miş olduğu “xilful-fudul” (seçilmişlər məclisini) qurardı. O, bu cəmiyyət ilə daim məzlumların yanında olar və insanlar arasında ədaləti bərqərar etməyə çalışdı. Adı ilə, fəaliyyətləri ilə məzlum insanların ümidi olardı. Haqsızlığa fürsət verməz, nahaq qan axıtmağın qarşısını alardı. Çünki o, rəhmət peyğəmbəri idi. O, bu cəmiyyətdə fəaliyyət göstərərəkən din, dil, irq, məzhəb fərqi qoymazdı. Çünki o yaradılanı Yardana görə sevirdi.

O gəlsə, müsəlman şəxsiyyətini yenidən inşa edərdi. Digər insanlara sülh və etimad vəd edən müsəlman şəxsiyyətini yenidən canlandırırdı. Elə bir müsəlman ki, əlində silah deyil, gül tutar, ətrafa mərhəmət saçır, görünələri ədəb və əxlaq ilə heyran qoyar.

O, müsəlmanın digər müsəlman qardaşına xəyanət etməyəcəyini yenidən təkrarlayar, onu heç bir zaman satmayacağını, onunla görüş ayrılığına görə düşmənçilik etməyəcəyini bir daha öyrədərdi. O, müsəlmanları tövhid ətrafında bir daha toplayar, ixtilafın ayrılıq deyil, tərəqqi və rəhmət olduğunu özəlliklə vurğulayardı.

O, aramıza gəlsə, müsəlmanlar arasındakı mənfiyyət üzərinə qurulmuş münasibətləri aradan qaldırar, bütün müsəlmanların qardaş olduğunu xatırladaraq “uxuvvə” (qardaşılıq) hisslərini canlandırırdı. Müsəlmanların yekvücut olduğunu xatırladaraq heç bir müsəlmanın digər müsəlmana laqeyd qalmasına razı olmazdı. Çünki o, bütün müsəlmanları kərpicləri bir-birinə bağlanmış binaya bənzədir.

O gəlsəydi, xüsusilə valideynlərə müraciət edər və övladların Allah tərəfindən onlara verilmiş əmanət olduğunu xatırladardı. Onlara övladları üçün ən gözəl mirasın gözəl əxlaq olduğunu xatırladardı, uşaqların televizor və yaxud da internet əxlaqı ilə yetişməsinə razı olmazdı. O, ata və anaya seriallara və lazımsız verilişlərə baxaraq vaxt israf etməkdənsə, uşaqları ilə maraqlanıb onların əxlaqı ilə maraq-

O gəlsə, müsəlman şəxsiyyətini yenidən inşa edərdi. Digər insanlara sülh və etimad vəd edən müsəlman şəxsiyyətini yenidən canlandırırdı. Elə bir müsəlman ki, əlində silah deyil, gül tutar, ətrafa mərhəmət saçır, görünələri ədəb və əxlaq ilə heyran qoyar.

lanmağı tövsiyə edərdi. Qohum-əqrəbanı ziyarət edərək Allahın rəhmətinə nail olacağımızı xüsusilə xatırladardı.

O, namaz olmadan yaşamağın mənasız olduğunu yenidən təkrarlayardı. Həyatımızı namaza görə planlayıb şəkilləndirsək heç bir şeyi itirməyəcəyimizi əyani şəkildə bir daha göstərərdi bizə. Sədəqə verərək bəla və müsibətlərdən mühafizə olacağımızı da unutdurmazdı bizə. Zəkat verməsək, var dövlətin bizim üçün fəlakət olacağını xatırladardı. Acından ölən hər bir müsəlmanın malımızda haqqı olduğunu anladardı.

Xülasə, o, bizə Allahın yer üzərindəki nümayəndələri olduğumuzu xatırladardı, dünyanın əbədi deyil, axirətin əbədi olduğunu söyləyərdi. Dünyanın axirətin tarlası olduğunu və nəyi əkərsək onu biçəcəyimizi xüsusilə xatırladardı. Zərərin yarısından dönmək də xeyirdir.

Onun bizə deyəcəklərini səhifələrlə yazı bilərik. Bu gün o, cismani olaraq aramızda deyil, ancaq hədisləri, sünnələri əlimizdədir. Deməli, o, aramızdadır. Gəlin onun tövsiyələrini sadəcə oxumayaq, oxuduqlarımızı anlayaq, həzm edək və əməl edək. İslam dinində əməl edilməyən heç bir xüsusun və yaxud da hökmün bizə faydası yoxdur. Bildiklərimizlə əməl etdiyimiz nisbətdə müsəlmanıq. Sabah Allahın hüsuruna çıxanda, Rəsulunun qarşısına keçəndə üzümümüzün qızarmaması üçün zərərin yarısından da dönmək kərdir.

SƏHABƏLƏRİN

PEYĞƏMBƏR SEVGİSİ

Həm yaşadığı əsrdə, həm də öz dönmindən sonra, insanlıq tarixinin ən çox sevilən şəxsiyyəti, sonuncu peyğəmbər Hz. Muhamməd (s.ə.s) olmuşdur. Çünki onu ilk öncə Uca Rəbbimiz, daha sonra səma əhli mələklər, daha sonra yer əhli insanlar və digər canlı və cansız məxluqat sevmişdi. Buna dair əlimizdə kifayət qədər sübut mövcuddur. Uca Allah belə buyurur: **“Şübhəsiz Allah və mələkləri peyğəmbərə salam və dua göndərir ey iman gətirənlər siz də tam bir təslimiyyətlə ona salam və dua göndərin”.** (Əhzab surəsi, 56)

Uca yaradan öz bəndələrinin arasından seçdiyi bir quluna salam göndərir və bunu qiyamətə qədər gələcək bütün müsəlmanların dilindən düşürmür. Başa düşüb dərk edən insan üçün peyğəmbərimizi sevməyin hansı dərəcədə olacağını göstərən bir sübutdur. Başqa bir ayədə isə belə buyururlur: **“De; Əgər atalarınız, oğlanlarınız, qardaşlarınız, həyat yoldaşlarınız, nəsil-nəcabətiniz,**

qazandığınız var-dövlət, kəsada düşməsindən qorxduğunuz ticarətiniz və bəyəndiyiniz evlər və məskənlər sizə Allahdan, peyğəmbərindən və onun yolunda cihad etməkdən daha sevimli isə, artıq Allahın əmri gəlcəyə qədər gözləyin! Allah fasiqlər toplusuna hidayət verməz.” (Tövbə surəsi, 24) Bu ayə alimlər tərəfindən hər bir mömünə peyğəmbəri sevməyin fərz olduğunu dəlil kimi irəli sürülmüşdür. Hz. Peyğəmbər də: *“Sizdən hər kim mənə uşağından, atasından və bütün insanlardan çox sevmədikcə (həqiqi) iman etmiş olmaz”.* (Müslim, İman, 70.) deməklə peyğəmbəri sevməyin imanımızın bir parçası olduğunu diqqət çəkmişdir. Bir gün Hz. Ömər (r.a): *“Ya Rəsulallah, nəfsim (özüm) xaric, səni hər şeydən çox sevirəm”* deyərək könlünü peyğəmbərimizə açmaq istədi. Rəsulullah (s.ə.s) istisnaya razı deyildi. *“Ey Ömər! Nəfsindən də çox sevməlisən”* deyəndə, Hz. Ömər heç tərəddüd etmədən: *“Canımdan da çox sevirəm”* deyincə: *“İndi oldu,*

ey Ömər”,- buyurdu.” (Buxari, Əyman, 3.)

Həyatını insanlığın qurtuluşuna həsr edən Hz. Peyğəmbərin (s.ə.s) ən canlı şahidləri səhabələri idi. Bu yöndən baxanda onların Hz. Peyğəmbərə olan sevgiləri təbii ki, daha böyük olacaqdı. Buna görə də əshabın sevgi və bağlılığı bəzən müasir insanların idrakını aşan səviyyədədir. Onlar “atam-anam sənə fəda olsun” deyərkən bunu sadəcə sözlə deyil, ürəkləri ilə söyləyir və davranışlarıyla da isbat edirdilər. Rəci hadisəsində Hz. Zeyd bin Dəsinəni (r.a) xatırlayaq. Əsir götürülüb asılmaq üçün darağacına gətiriləndə Əbu Süfyan ondan belə soruşur: “Ey Zeyd, Muhammədin indi sənə yerində olub onun boynunu vurmağımızı və sən də ailənin yanında olmağını istəyerdinmi? Hz. Zeyd bu möhtəşəm cavabı verir: “Vallahi, mənim öz ailəmin yanımda olmağım bir yana, Muhammədə indi olduğu yerdə belə, hər hansı bir tikanın batmasını istəməyəm. Bu möhtəşəm cavabı eşidən Əbu Süfyan belə deyir: “Muhammədin dostlarının onu sevdiyi qədər insanlardan heç birinin başqa birini sevdiyini görmədim”. (İbn Sad, II, 55-56; Qadı İyaz, əş-Şifa, 28-29.) Hz. Peyğəmbərə (s.ə.s) olan sevgisi və gətirdiyi dəvətinə olan bağlılığı ilə tanınan Uhud şəhidlərindən Ənəs bin Nadr Uhud döyüşündə Hz. Peyğəmbərin (s.ə.s) ölüm xəbəri gəlməsi ilə dağılmağa başlayan İslam ordusunu döyüşə təşviq edib “*Uhud dağının ətəklərində Cənnətin qoxusunu alıram*” deyərkən birdən Hz. Öməri bir qayanın üstündə oturub ağlayan görüb ondan soruşdu:

- Ömər, niyə döyüşmürsən?

Hz. Ömər dedi: -Allah Rəsulu öldürüldü, bilmirsənmi?

Ənəs isə belə dedi:

- O öldükdən sonra yaşamağın nə mənası var? Qalx! Onun şəhid olduğu dəvət yolunda biz də döyüşək, biz də şəhid olaq!” (İbn Hişam, əs-Sirətün-Nəbəviyyə, III, 88) deyirdi. Beləcə, həyatına məna qatan şəxsini

Səhabələrin ona olan sevgi və bağlılığı sadəcə döyüş meydanlarında deyildi, ibadət həyatından, yeyib- içməyinə, yatmağına, geyinməyinə və gəzməyinə qədər onun etdiyini etməyə çalışırdılar. Qısaca, hər hansı bir işi Rəsulullah (s.ə.s) etmişsə, o işi etmək üçün başqa səbəb axtarmalarına ehtiyac qalmırdı.

Rəsulullah (s.ə.s) və onun dəvəti olduğunu sözləri və davranışlarıyla ortaya qoyurdu.

Allah Rəsulu (s.ə.s) üçün özünü si-pər edənlərdən biri də Hz. Talha bin Übeydullah (r.a) idi. Uhud döyüşündə Rəsulullah uğrunda şikəst qalmışdı. Hz. Talha (r.a) onun üçün əlini deyil, canını belə verməyə hazır idi. Müşrik oxçulardan kəskin nişan alan Malik bin Zühəyr Rəsulullah (s.ə.s) ox atmıştı. Hz. Talha bin Übeydullah (r.a) oxun Rəsulullah (s.ə.s) tuş gələcəyini hiss edən kimi onu qorumaq üçün əlini oxun qabağına verdi və əlindən yaralanaraq şikəst qaldı. (Bünyamin Erul , Talha ibni Ubeydullah, DİA, 39,504.)

Səhabələrin ona olan sevgi və bağlılığı sadəcə döyüş meydanlarında deyildi, ibadət həyatından, yeyib- içməyinə, yatmağına, geyinməyinə və gəzməyinə qədər onun etdiyini etməyə çalışırdılar. Qısaca, hər hansı bir işi Rəsulullah (s.ə.s) etmişsə, o işi etmək üçün başqa səbəb axtarmalarına ehtiyac qalmırdı. Belə ki Hz. Ömər Həcərül-əsvədi (Kəbədəki qara daşı) istilam edərkən, (salamlayarkən); “Allaha and olsun ki, sənə heç bir zərər və ya fayda verməyən bir daş olduğunu bilirəm, əgər Rəsulullahı sənə istilam edərkən görməsəydim mən də sənə istilam etməzdim” deyirdi. (Buxari, Həcc, 57; Müslim Həcc, 249-250)

AZƏRBAYCANA HƏSR OLUNMUŞ KÖNÜLLƏR

Uzun illər Azərbaycanda milli-mənəvi dəyərlərin inkişafı naminə xidmətləri olan ağsaqqalımız Veysel Tatlı ilə Dr. Alican Tatlının ölkəmizə ziyarətlərini fürsət bilərək "İrfan" üçün müsahibə aldıq. Dəyərli oxucularımıza təqdim edirik

İrfan: Əfəndim, uzun illər Azərbaycanda xidmət etdiniz. Bir neçə il əvvəl buradakı xidmətlərinizi tamamlayıb ana vətənə qayıtdınız. Türkiyəyə qayıdandan sonra ilk dəfə Azərbaycana gəlirsiniz. Bir vaxtlar xidmət göstərdiyiniz bu torpaqlarda hansı duyğuları keçirirsiniz?

Veysel TATLI: Əlbəttə ki, insan çox duyulanır. İlk gəldiyim günləri xatırlayıram. Azərbaycan yeni müstəqil olmuşdu, şərait indiki qədər yaxşı deyildi. 70 il ərzində insanları milli-mənəvi dəyərlərindən qoparmışdılar. O vaxt biz Quran hafizləri yetişdirməyə çalışırdıq. Bu gün isə artıq Azərbaycanın xeyli hafizləri var. Gənclər özlərini yetişdirərək müxtəlif yerlərdə xidmət edərək millətə töhfələrini verirlər. Yaşadığım illər ərzində bunu gördüm; əgər

səmimiyyətlə çalışsınızsa, Allah öz yardımını əsirgəməyəcəkdir və siz cəmiyyətdə layiq olduğunuz yeri tutacaqsınız. Azərbaycan mənim üçün ikinci vətəndir. Hamınızı özümə yaxın hiss edirəm. Onsuz da Azərbaycanla Türkiyə arasındakı qardaşlığı görmək üçün ən aşağı təbəqədən insanlarımızın bir-birinə münasibətinə baxmanız kifayətdir. Ümidvaram ki, yeni nəsillər də sevgi üzərinə bina edilmiş bu qardaşlığı davam etdirəcəkdir.

İrfan: Əfəndim, sizi nümunəvi bir ata və ağsaqqal kimi tanıyıraq. Gənclərlə münasibətdə əsasən nələrə diqqət etməliyik?

Veysel TATLI: İşin əsası övladlarımıza insanlığı öyrətməkdir. Siz bunu öyrədərsinizsə, artıq o uşaq böyüdükdən sonra həkim,

vəkil, müəllim, mühəndis, hansı peşənin sahibi olmasından asılı olmayaraq ilk növbədə vicdanlı, dürüst insan olacaqdır. Millətin rifahı, dövlətin inkişafı məhz belə insanların əməyi sayəsində mümkündür. Böyüklər yaxşı nümunə olmalıdırlar. Çünki gənclər bizi örnək alırlar. Əgər biz yaxşı olarıqsa, bizə baxanlar da yaxşı olacaqdır. Xidmətdən ayrılmayın. Nə olursa olsun, insanlığa xidmət həyat düsturunuz olsun. Biz “yaradılanı sevərək Yaradandan ötrü” deyən Yunus Əmrələrin nəvələriyik. Allahın mülkündə yaşadığımızı bir anlıq da olsa unutmamalıyıq. Həyatı necə yaşayacağıq deyiriksə, ilk növbədə Allaha qul olduğumuzu unutmalıyıq. Bütün insanlarla qardaş olduğumuzu fikirləşərək özümüzü heç kimdən üstün görməməli, Allah üçün xidmətə can atmalıyıq. Uzun illər yaşadığım təcrübədən görürəm ki, xidmətdə yarışan qazanır. Hər kəs dünya tarlasında əkdini biçəcəkdir. Axirətimiz üçün indidən xeyirli sərmayə qoymalıyıq. Allah üçün canla-başla çalışmaq lazımdır. Müsəlman fərdlərin və cəmiyyətin rifahı naminə əlindən gələn yaxşılığı edən, insanlara zərərli olan hər şeydən uzaq təmiz insandır.

İrfan: *Alican bəy, 1996-2001-ci illərdə Azərbaycanda xalqlarımız arasında qardaşlıq duyğularını da inkişaf etdirən xidmətləriniz olub. Bəlkə buraya ilk gəlişinizi yada salaq?*

Dr. Alican TATLI: Burada sizinlə paylaşacağım xatirəmi hər yerdə söyləyirəm, 1992-ci ildə ilk dəfə Şəkinin qazısı Səlim Əfəndi Türkiyəyə gələndə “gəlin xalqımızın Türkiyə sevgisini öz gözlərinizlə görün”,- demişdi. O vaxt altı nəfərlik bir heyətlə Azərbaycana gəldik. Şəkinin Yanıq Məscidində görüşümüz olacaqdı. Qarlı qış günü idi, amma buna baxmayaraq yaşlı babalardan, nənələrdən tutmuş uşaqlara qədər insanlar məscidə axın etmişdi. Orada gördüyüm məhəbbətin təsirini indi də yaşayıram. Heç unutmaram, yaşlı Həmid baba vardı, 80 yaşı olardı. Burnunu sinəməizə dayayıb dərin nəfəs alaraq yaşlı gözlərlə “Türk balasının ətrini alıram”, demişdi. Şükürlər

olsun, oğünkü məhəbbət sərmayəsinin hər gün bir az daha da böyüdüyünü görürük. Azərbaycandan ayrılarkən dostlarımız hansı təəssürlərlə ayrıldığını soruşmuşdular. O gün demişdim ki, buradan böyük bir məhəbbət sərmayəsi ilə ayrılıram. Elə bir sərmayə ki, yedikcə tükənmir.

İrfan: *O günlərlə müqayisədə bugünkü Azərbaycanda nə dəyişdi? Bunu necə dəyərləndirərdiniz?*

Dr. Alican TATLI: Azərbaycan bir ölkə olaraq xeyli inkişaf etdi. Hava limanına ayaq basan kimi bunu görmək mümkündür. Bura ilə əlaqələrim 90-cı illərə gedib çıxdığına görə ölkənin inkişaf mərhələsini yaxından izləmək şansım olub. Şükürlər olsun, Azərbaycan sadəcə maddi olaraq deyil, mənəvi olaraq da xeyli inkişaf etdi. Vaxt vardı bu ölkədə ibadət etmək üçün məscid tapa bilməzdiniz. Məbədlər dağıdılmış, anbara çevrilmiş, başqa məqsədlər üçün istifadəyə verilmişdi. Oxumaq üçün Quran tapa bilməzdiniz. Bu ölkənin ən qabaqcıl elm adamları, din xadimləri repressiyaya məruz qalaraq evindən-eşiyindən didərgin düşmüş, güllələnmiş, zindanlarda çürümüşdü. Müstəqillikdən sonra isə, xüsusilə ümummilli lider Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişi ilə hər sahədə olduğu kimi milli-mənəvi dəyərlər mövzusunda da canlanma başladı və Azərbaycan sürətlə inkişaf etdi. Bu gün əsaslı təmirdən çıxan Şamaxı Məscidini, Qəbələdə tikilən Yeni Məscidi, Bakıdakı Qardaşlıq Məscidini görəndə sevincdən adamın sinəsi qabarıq. Milli-mənəvi mövzularda insanları maarifləndirən kitablar, jurnallar nəşr olunduğunu görürük. Bir sözlə, maddi-mənəvi inkişaf sürətlə davam edir. Allaha nə qədər şükür etsək, azdır. Digər tərəfdən Türkiyə və Azərbaycan arasındakı qardaşlıq bağlarının sağlam təməllər üzərinə oturduğunu görürük. Uzun sözün qısa, mərhum prezident Heydər Əliyevin məşhur sözünü yad edərək Azərbaycana sevgimi ərz edirəm: **“Biz bir millət iki dövlətik”**. Bu söz hər şeyi ifadə edir zətən.

BİR KÖNÜL İNSANININ ARDINDAN

4 dekabr 2014-cü il tarixində Türkiyənin xeyriyyəçi iş adamlarından, eyni zamanda Əziz Mahmud Hüdai Vəqfinin qurucularından olan Möhtərəm Fəhreddin Tivnikli Haqqın rəhmətinə qovuşdu. Azərbaycanda fəaliyyət göstərən Gəncliyə Yardım Fonduna da ilk qurulduğu gündən maddi-mənəvi dəstəyini əsirgəməyən mərhum Fəhreddin Tivniklini xeyirlə yad edir, bu vəsilə ilə Türkiyənin tanınmış yazarlarından Ahmet Taşgetirenin Türkiyə mediasında yayımlanan “Fəhreddin Tivnikli İçin” başlıqlı məqaləsini ixtisarla veririk:

Fəhreddin Tivnikli...

Mərhum Sıddık Abi ilə mərhumə Cahidə ablanın böyük övladı.

...Hamının tanıyacağı gözəl insandı.

Ağır xəstəliyini “Rəbbim rəhməti ilə rəftar edir, verdiklərinin şükründən acizik”, deyərək qarşılayan mütəvəkkil bir ürək.

Mərhum Musa Topbaşın qəlbi tərbiyəsindən keçmiş, sonra izdivac ilə ailəyə daxil olmuş, beləliklə ailənin mənəvi xidmətlərində yaxından iştirak etmiş gözəl insan.

Ömrünün son günlərinə qədər xidmətdən qalmayan könül insanı.

...Ədirnədə, Trabzonda, Vanda, Azərbaycanın Şekisində, Afrikanın Qanasında, Sudanında, Qazaxıstanın Almatısında, Bosniyada, Prizendə... Romada, Qranatada, Vaşinqton-da xidmət eşqinə şahidlik edəcəklər var.

Altınluk jurnalı ilə məni tanış edən də odur. Altınlukun 30 illik nəşr həyatında onun sədəqeyi-cariyəsi var. Könlündə qəzet vardı, radio, televiziya, onlarla dilə tərcümə edilərək nəşr olunan kitablar vardı. Hüdai Vəqfinin bütün xidmətlərində qabaqcıl çalışmaların bir qismi ona aiddi.

...Allah rızası üçün xeyirxah addım atıldığını görüb canıyla və maliyyə ilə o iş dəstək verməmək kimi bir xisləti yoxdu. Deyirlər ki, insanlar var-dövlət sahibi olduqca, dünya ilə əlaqələri artdıqca mənəvi tərəfləri zəifləyir, müasir zamanların varlı müsəlmanları belə olur. Fəhreddin Tivnikli abinin həyatına baxanlar bu düşüncənin əksini asanlıqla görəcəklər.

Dostumdur, qardaşımdır. Ailəmdən biri kimi idi. Ürəyimdə qəribə hiss var. Özümü yalnız hiss edərim.

59 yaşı vardı. Hər zaman gənc qaldı. Xəstəliyinin ən ağır günlərində belə “xəstə” kimi rəftar edilməsinə izin vermədi, çünki xidmət həyvanı son anına qədər davam etdi.

Bəlkə də yaşasaydı söyləyə bilməzdim, amma indi Fəhreddin Bəyin arxasında saysız-hesabsız sədəqeyi-cariyə qoyub getmiş bir insan olduğunu deyə bilərəm...

"NƏTİ-ŞƏRİF OXUMA" MÜSABİQƏSİ

*Həzrət Peyğəmbərin Mübarək Doğum Haftəsi münasibəti ilə
İrfan, Bizim Ailə jurnalı və Gənc Türk Yazarlar Birliyi "Nəti-Şərif Oxuma"
müsabiqəsi elan edir.*

Müsabiqənin şərtləri:

1. Müsabiqədə yaşı 16-dan yuxarı olanlar iştirak edə bilər
2. Müsabiqədə iştirak etmək üçün 15 mart tarixinə qədər müraciət edilməlidir.
3. Müraciət şəxsiyyəti təsdiq edən sənədlə birlikdə "İrfan" redaksiyasına edilir.
4. Oxunacaq şeirlər münəvverlər heyəti tərəfindən müəyyənləşdirilmiş nəti-şəriflərdən seçilməlidir.
5. Müsabiqənin birinci mərhələsi 1-5 aprel tarixində keçiriləcək.
6. Müsabiqənin final mərhələsi 17-21 aprel tarixləri arasında keçiriləcək.

MÜKAFATLANDIRMA

Müsabiqədə ilk onluğa düşənlər müxtəlif hədiyyələrlə təltif olunacaq.

- 1-ci yerin sahibi notebook,
- 2-ci yerin sahibi planşet
- 3-cü yerin sahibi mobil telefonla təltif olunacaq.

Müsabiqə üçün "İrfan" jurnalının redaksiya ünvanı ilə əlaqə saxlaya bilərsiniz.

Ünvan: Bakı şəhəri, Səbail rayonu
Cəfərov Qardaşları küç. 16.
Tel: (+994 12) 492 32 23
(+994 12) 493 21 67
e-mail: irfandergisi@yahoo.com

Niyyətlər və Əməllər

Uca Allah (c.c) Qurani Kərimdə belə buyurur.

Ey iman gətirənlər! Allaha itaət edin, Peyğəmbərə itaət edin və (şəkk-şübhə, riya, küfr və nifaq kimi şeylərlə) əməllərinizi puça çıxartmayın! (Muhamməd 33)

Aləmlərin Rəbbi olan Allah (c.c) şükürlər və həmdə sənalar, Onun haqq Rəsulu Muhamməd Əleyhissalamə salatu salamlar olsun.

Allahım! Səndən hi-dayət, təqva, iffət və köniül zənginliyi istəyirəm. (Müslim, Zikr 72)- deyərək şəxsində inkişaf etdirdiyi qulluq məsuliyyətini ümmətinə ən gözəl şəkildə təbliğ edən Allah Rəsulu son nəfəsində belə şəərəfli çalışmadan bir an olsun belə aralanmırdı; **"Sizə elə bir şey buraxıram ki, ona bütünlüklə sarılısanız əsla yolunuzdan azmazsınız. Bu Allahın (c.c) kitabı və peyğəmbərinin sünnətidir".** (Hakim, Müstədrək 93) Bununla yanaşı o dövrə kimi gəlmiş keçmiş bütün millətlərin həlak səbəbini məhz o dövrün peyğəmbərinin sünnətinə tabe olmamaqdan ibarət olduğunu deyən Allah Rəsulu ümmətini bir daha sayıq olmağa səsləyirdi; **"Allaha (c.c) and içirəm ki, Məhəmmədin qızı Fatimə oğurluq etsəydi əlbəttə onun da alini kəsərdim".** (Buxari, Ənbiya 54, Müslüm

8,9) Allah və Rəsulunun təyin etdiyi sünnət ölçülərinə təmas etmədən yaşamış hadisələri izləyərkən təəccüb etməmək mümkün deyil. Fani istəklərlə əhatələnmiş niyyətləri ilə ərsəyə gəlmiş əməllər toplusu, dünyəvi qazanclar baxımından heç də ürək açan bir sonluqla bitməmişdir. Doğrudan da bu işlərin əbədi olan axirət həyatı, pəncərəsindən seyri təəccüb hissini dəhşət verici qorxu halı isə əvəzləyəcəkdir. Çünki ilahi əmərlərdən kənarda qalınaraq sürülən zövqü-səfada bir bərəkət yoxdur. Örnək olaraq bizləri qane edəcək həyat hekayələrinə keçmədən öncə Allah Rəsulunun xəbərdarlığına bir daha diqqət yetirək; **"Əməllər niyyətlərə görədir. Hər kəs etdiyi işin qarşılığını niyyətinə görə alır".** (Buxari İmam 41).

Siqaret çəkmə vərdişi daşıyanlar üçün Ueyn Maklaren ismi çox şey söyləməkdədir. Amerikanın məşhur Marlboro tütün şirkətinin məhsulunu nəfslərə son dərəcədə cazibədar görünən bir reklam üslubunda tanıdan Maklaren öz işinin ustası idi. 1967-ci ildən etibarən böyük plakatlarda siqaret tüstülədən bu kovboyun nəfsləri iştaha gətirən obrazı onu bütün dünyada siqaret çəkmə mədəniyyətinin əsas simasına çevirmişdir. Görəsən bu niyyəti və əməli ilə Maklaren in-

san sağlamlığına vuracağı əmsalsız ziyanı heç ağılına gətirirdimi? Bu arada tütün istifadəsinə qarşı olan sosial mərkəzlərin, könüllülərin həyəcan təbili isə sanki eşidilməz idi. Nəhayət Maklarenin reklam olimpidəki təntənəli yürüşü çox sürmədi. 51 yaşında ikən ağciyər xərçənginə yaxalanan kovboy, xəstəliyin şiddətlənməsi səbəbindən dünyasını dəyişdi. Sağlam həyat tərzini təbiğ edənlər üçün bu göydən düşmə bir fürsət oldu. Artıq Maklarenin xəstəlik tarixçəsi siqaret dənələri kimi çoxaldıaraq kütləvi məlumat vasitələrində, asma təqvimlərdə, anti-tütün vərəqələrində bir sözlə təbliği mümkün olan hər yerdə çap edilərək yayılmağa başladı. Həkimlər ağciyər xərçənginin bütün bədənə yayılma dinamikasının acınacaqlı nəticəsini öz xəstələrinə danışaraq siqaretdən gələ biləcək ziyanın ölçülərini qorxunc rəqəmlərlə ifadə etməkdən artıq çəkinmirdilər. Tütün məhsullarının antireklam kompaniyası bir qədər səngidikdən sona Maklarenin yaxın qohum əqrəbası meydana çıxaraq insanları mat-məhəttəl qoyacaq açıqlamalar verdilər. Onlar bildirdilər ki, Maklaren özünə baxan, idmanla məşğul olan, sağlam həyat tərzini sevən bir insan idi və o ümumiyyətlə siqaret çəkən deyildi. Bəli əziz oxucular özü istifadə etmədən milyonlarla insanın zərərli vərdişə yiyələnməsinə istehsalçılarla bərabər birbaşa məsuliyyət daşıyan bu insan ilahi təqdirə özünü qorusa da belə siqaret aludəçilərinin daha çox məruz qaldığı ağciyər xərçəngi ilə dünyasını dəyişdi. Necə deyərlər niyyəti bu zərərli vərdiş bütün dünyaya sevdirmək idisə də qarşılığı daha uzaq durmasına baxmayaraq öz başına gəldi. Bugünkü dünyamızda insanı insana qırdıran və bəşəriyyəti Adəm övladına yaraşmayan bütün mənfi təmayüllərlə çirkin əxlaq nümunələri ilə bürünmək istəyən niyyət sahibləri sanki Maklarenlərin və ona bənzəyənlərin aqibətindən bixəbərdirlər. Yaxşılığa dəvət və pisliklərdən şəkəndirmə

əmrini ilahisinin yetərincə yaşanmadığı dünyamızda qulluq məsuliyyətinə yad olan örnəklər təəssüfki, at oynatmaqdadır. Bu məqamları Uca Allah (c.c) Qurani Kərimdə belə dəyərləndirir: **“Barı, sizdən əvvəlki nəsillərin ağıl və fəzilət (hünər) sahibləri yer üzündə fitnə-fəsad törətməyi qadağan edəydilər! Onların xilas etdiyimiz az bir qismi istisnadır. (Onlar keçmiş peyğəmbərlərin əshabələridir ki, insanlara yaxşı işlər görməyi əmr edər, pis işləri yasaq edərdilər.) Zalımlar isə onlara verilmiş nemətə (dünyanın ləzzətinə) uydular və günahkar oldular.”** (Hud 116)

Bu fani dünyada əbədi axirət həyatında günahkar və rəzil olmamaq üçün niyyətimizi və əməllərimizi düzəltməliyik. Allah Rəsulu başda olmaqla bu ümmətin böyükləri keçmiş nəsillərin başına gəlmiş, indikilərin isə başına gəlmək gəlmək üzərə olan fəlakətlərdən bizləri xəbərdar etmiş, bunlardan qorunma yollarını da İnşallah qiyamətə kimi mənəvi işləri ilə təlim etməyə davam edəcəklər. İnsan övladı üçün bilməsi son dərəcədə vacib olan məqamları Mahmud Sami Ramazanoğlu həzrətləri belə açıqlayır: **“Bilməlisənki, hər qəlb ilahi mərifətə, hər nəfs Rəbbin xizmətində durmağa, hər mal da Haqq yolunda sərf edilməyə əlverişli (hazır) deyildir. Qul bütün mənfi hallarını mümkün olduğu qədər tez düzəltməyə çalışaraq bütün varlığını Allah (c.c) yolunda və Allah (c.c) əmr etdiyi şəkildə sərf etməyə qeyrət etməlidir. Görmədinizmi İbrahim (a.s) Beyti Bina etdi, tavaf etdi, insanları hacca çağırdı, malını qonaqlarına, bədənini atəşə verdi. Oğlunu Allaha (c.c) nəzir edən, qəlbini Allaha verən Hz. İbrahim (a.s) (bu niyyətində) bu səxavətində o qədər irəli getdi ki, mələklər ona təəccüb etdilər.”** Uca Allah (c.c) (bu niyyətinin və bu əməlinin) möhtəşəm bir qarşılığı olaraq belə buyurdu: **“Həqiqətən, Allah İbrahimi (Özünə) dost tutmuşdur!”** (Nisa 125).

BİR AYƏ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِآنَ لَهُمُ الْجَنَّةُ

**“Şübhəsiz ki, Allah möminlərin canlarını və mallarını
Cənnət müqabilində satın almışdır.”**

Tövbə surəsi, 9/111

Ayənin nazil olma səbəbi: II Əqəbə beyətində ənsardan yetmiş nəfər beyət üçün Peyğəmbərimizlə bir araya gəldilər. Ənsardan Abdullah bin Rəvaha (r.a) Peyğəmbərimizə “Bizdən nə tələb edirsiniz?,- deyə soruşdu. Peyğəmbərimiz (s.ə.s) də: “Allaha ibadət etməyinizi və Ona heç bir şeyi şərik qoşmamamızı, özünüzdü və mallarınızı necə qoruyursunuzsa mənə də elə qorumanızı istəyirəm”,- buyurdu. “Bunu edəcəyimiz halda əvəzində bizi nə gözləyir?,- dedi. Peyğəmbərimiz: “Cənnət” buyurdu. Onlar da “Bu nə gözəl alış-verişdir. Biz bu sözləşməni qəti olaraq nə pozarıq, nə də ki pozulmasına imkan verərik”, dedilər və beyət etdilər. Bunun ardınca məhz bu ayə nazil oldu. O zamangücvə silahdan istifadə edilməsinə icazə verilməmişdi. Müsəlmanları gələcəkdə silahlı savaşa hazırlamaq üçün bu ayənin nazil olunduğu da bildirilir. Ayənin davamına baxıldıqda “Tövbə edənlər, ibadət edənlər, Allah üçün yola çıxanlar, rükü və səcdəyə davam edənlər, yaxşılığı əmr edib, pisləyə mane olanlar və Allahın qoyduğu haram və halal ölçülərini qoruyanların Allahın Cənnətlə müjdələdiyi möminlər” olaraq vəsf edildiyini görürük. Uca Allahın bu saydığı xüsusiyyətlərin hamısı Allah yolunda cihad məfhumunun çərçivəsinə daxil edilmişdir. Tövbə etmək, pis əməllərdən qaçmaq həqiqi mücahid vəsfini qazanmaqdır. İbadət etmək, nəfs və şeytan ilə cihadın təməl xüsusiyyətini təşkil edir. “Əmr bil-məruf, nəhy anil-münkər” deyərək ifadə olunan “yaxşılıqları əmr, pis əməlləri isə qadağan etmə” elm əhli sayılan müsəlmanların ən böyük cihadıdır.

Ayənin kontekstində sanki, Allah “cənnət sizin əməllərinizin qarşılığı deyil, ama saleh əməl işləsəniz sizə onu əməllərinizin qarşılığı imiş kimi bəxş edərdim” demək istəyir. Yəni Cənnət nemətini əmələ şərt qoşur. Cənnətin əməllərimizə şərt qoşulması birbaşa onu əməllərimizlə layiq olduğumuz mənasına gəlir. Çünki Allahın ehşanı və rəhməti olmadan, insanın sadəcə işlədiyi əməllərinə arxalanaraq Cənnəti əldə etməsi təsəvvür edilə bilməz. Başqa bir ayeyi-kərimədə “**Əgər Allahın lütfü və mərhəməti olmasaydı nə edərdiniz**” (Nur surəsi, 10) buyurulması məhz bu mənanı qüvvətləndirir. Səxavətli və zəngin bir adam, möhtac və fəqir bir adama sadəcə acıdığından və fəzilətli olmasına görə: “Sən mənim bu kiçik işimi gör, mən sənə çox böyük bir xəzinə verəcəyəm”,- deyir. Möhtac adam verilən işi gördükdən sonra o şəxs vəd etdiyi xəzinəsini layiq olmadığı halda həmin adama hədiyyə edir. Həmin adamın “bu xəzinəni mən öz əməyimlə, alnımın təri ilə qazandım” deyərək hədiyyəni verən səxavətli adamın fəzilət və lütfünü inkar edə bilərmə? Əlbəttə ki, yox. Uca Allahın da bizə vəd etdiyi cənnət mükafatı da məhz bu misala bənzəyir. Layiq olmadığımız, yaxşı əməllərimizin qarşılığı kimi göstərilərək bizə verilən bir hədiyyə.

BİR HƏDİS

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : مَنْ قُتِلَ دُونَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ قُتِلَ دُونَ دَمِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ قُتِلَ دُونَ دِينِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ قُتِلَ دُونَ أَهْلِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ

Rəsulullah (s.ə.s) belə buyurmuşdur: “*Malı uğrunda öldürülən şəhiddir, canı uğrunda öldürülən şəhiddir, dini uğrunda öldürülən şəhiddir, ailəsi uğrunda öldürülən şəhiddir.*” (Əbu Davud, Sünnət, 29; Tirmizi, Diyat, 21.)

Allah rizası üçün Onun yolunda canını fəda edən müsəlmana şəhid deyilir. Hədisi-şərifimizdə, Rəsulullah (s.ə.s) mal, can, din və ailə uğrunda canından keçənlərin şəhid olduğunu vurğulamışdır. Sahib olduğu malı qorumaq və bu uğurda mübarizə aparmaq hər bir fərdin məsuliyyəti daxilindədir. Çünki həqiqi mal-mülk sahibi yalnız Allahdır. Qullar Allahın onlara bəxş etdiyi imkanları Onun rizası üçün xərcləməklə mükəlləfdirlər. Qanı (canı) uğrunda öldürülən kimsənin də şəhid olduğu hədisi-şərifimizin diqqət çəkdiyi məqamlardandır. Çünki can insanı həyata bağlayır. Həyat, var olmaqdır. Varlıqlar var edən “ol” əmriylə canlandıqları üçün yaradanın bəxş etdiyi bu neməti qorumaqla məsuldurlar. Allah Rəsulu (s.ə.s) dini uğrunda öldürülən kimsənin də şəhid olduğunu buyurmuşdur. Din, Allahın buyurduğu istiqamətdə insanların həyatlarını tənzim edən ilahi əmrlər məcmusudur. Din anlayışının pozulduğu və haqqdan batilə doğru meyillərin artdığı bir cəmiyyət gec-tez həlaka məhkumdur. Bu səbəblə də dini qorumaq və bu uğurda candan keçmək hər bir müsəlmanın Allah qarşısında ən ümdə vəzifələrindəndir. Qul, Allahın yer üzündəki nizamını qoruyaraq canını fəda edərsə bunun təbii nəticəsi şəhidlik olmalıdır. Bu səbəblə də Rəsulullah (s.ə.s) dini uğrunda öldürülən kimsənin şəhid olduğunu buyurmuşdur.

Ailə cəmiyyətin təməlidir. Sağlam cəmiyyət sağlam ailələrin məhsuludur. Ailəyə zərər verəcək və ailə quruluşunu ifsad edəcək hər bir təsirdən ailənin qorunması ailə başçısının vəzifələri daxilindədir. Elə bu səbəblə də, bu vəzifəsini icra edərkən canından keçən bir kimsəni Rəsulullah (s.ə.s) şəhidliklə müjdələmişdir.

Nəticə olaraq, hədisi-şərifdə fərdin məşru (leqal) müdafiəsinin önəminə diqqət çəkilmişdir. Bu hədisi-şərif eyni zamanda millətlər arası, dinlər arası və dövlətlər arası savaqlara da xitab etməkdədir. Bu baxımdan torpağı (vətən) uğrunda, milləti və dövləti uğrunda qəhrəmanlıqla savaşıaraq canından keçən kimsələri də bu hədisi-şərifin müjdələdiyi kimsələr daxilində düşünmək lazımdır. Çünki, düşmənlərin dövlətə və millətə qarşı təcavüzündən o xalqın hər bir fərdi zərər görməkdədir.

MƏHƏBBƏTİN ÖLÇÜSÜ FƏDAKARLIQDIR

İslam fədakarlıq dinidir. Allah-Təala ayeyi-kərimədə belə buyurur:

“Allah möminlərdən canlarını və mallarını onlara veriləcək Cənnət qarşılığında satın alımıdır”. (ət-Tövbə, 111)

Uca dinimiz Allah üçün can, mal və müxtəlif imkanların fəda edilməsi və fərdi rahatlıqdan imtina etməklə bugünlərə gəlib çıxmışdır. Biz də bu gün Allah üçün ediləcək fədakarlıq imtahanı ilə qarşı-qarşıyıq.

Digər bir ayədə belə buyrulur:

“(Ey möminlər!) Sizdən əvvəkilərin başına gələnlər sizin başınıza gəlməmiş Cənnətə daxil olacağınızı güman edirsiniz?”. (əl-Bəqərə, 214)

Rəsulullah ﷺ:

“Ümmətim yağışa bənəyir. Əvvəlinin, yoxsa sonunun xeyirli olacağı bəlli deyil”, - buyurur. (Tirmizi, Ədəb, 81)

Məhz bu bərəkətli yağışın rəhmət damlası ola bilmək üçün bu gün biz də dini sahədə ciddi çalışmalıyıq. Yəni Onun yolunda canımızdan, malımızdan, qabiliyyətimizdən, gücümüzdən, zamanımızdan,

dan, bir sözlə, Allah-Təalanın lütf etdiyi hər cür imkandan fədakarlıq etmək məcburiyyətindəyik. Çünki zəhmətsiz rəhmət olmaz. Hər nemətin bir əvəzi vardır. Hətta heç bir qarşılıqsız lütf edilən nemətlərə görə də şükür borcumuz var.

Şükür borcu...

Bəlkə də imandan sonra bizə bəxş edilən ən böyük nemət 124 min peyğəmbərin arasından seçilən axırxaman nəbisi, Həbibullah **Həzrət Muhəmməd Mustafə** ﷺ-ə ümmət olmağımızdır.

Allah-Təala bu xüsusi lütfünün qədrini daha yaxşı dərk etməyimiz üçün ayeyi-kərimədə belə buyurur:

“Allah möminlərə lütf etdi. Çünki onların öz içərisindən özlərinə (Allahın) ayələrini oxuyan, onları (pis əməllərdən) təmizləyən, onlara Kitabı (Qurani) və hikməti öyrədən bir peyğəmbər göndərdi...” (Ali-İmran, 164)

Mömin belə bir böyük lütfə nail olmağın sevincini daima ürəyində hiss etməlidir. Lakin bu böyük nemət səbəbi ilə boy-

nundakı ağır məsuliyyətin də fərqində olmalıdır.

Çünki Allah-Təala verdiyi bu nemətin müqabilində bizdən qarşılıq istəyir. İslamı fədakarcasına yaşamaq surəti ilə Allah Rəsulunu hər xüsusda örnək almaq məcburiyyətindəyik. **Allah Rəsulu** ﷺ aləmlərə rəhmət olduğu kimi müsəlmanın da əlindən, dilindən, qəlbindən daima ətrafa rəhmət saçılmasıdır. Müsəlman olmağın, imanla şərəflənməyin, ümməti-Muhamməddən olmağın sevincini yaşayaraq bu nemətlərin müqabilində şükür etmək məcburiyyətindəyik.

Allah Rəsulunun bəyan etdiyi kimi:

“İnsan sevdiyi ilə bərabərdir.” (Buxari, Ədəb, 96)

Lakin məhəbbətin ölçüsü fədakarlıqdır. Allah Rəsulunu həqiqətən seviriksə və qiyamət günü Onunla birlikdə olmaq istəyiriksə, bu gün Onun yolunda fədakarlıqla çalışaraq sevgimizi isbat etməliyik.

Allah Rəsuluna necə yaxın olmalı?

Rəsulullah ﷺ bəşəriyyətin əbədi qurtuluşu üçün böyük fədakarlıqlara qatlandı. Ən ağır əziyyətlərə dözdü. Buna baxmayaraq heç vaxt halından şikayət etmədi, üzünü turşutmadı. Aclığına əhəmiyyət vermədi, qarnına daş bağlayıb Əshabi-Suffəyə Quran öyrətməklə məşğul oldu.

Həzrət Aişənin ifadəsi ilə desək:

“Həzrət Peyğəmbər ﷺ ömrü boyu iki gün ardarda arpa çörəyi ilə qarnını doyurmadan axirətə köçdü...” (Buxari, Əyman, 22)

Rəsulullah ﷺ istəsəydi, özünü də, ailəsini də asanlıqla doyurardı. Lakin Onun əlinə imkan düşəndə əvvəlcə əshabi-kiram arasındakı kasıbların halını düşünür, acları doyurmadan özünü dourmazdı.

Uca dinimiz Allah üçün can, mal və müxtəlif imkanların fəda edilməsi və fərdi rahatlıqdan imtina etməklə bugünlərə gəlib çıxmışdır. Biz də bu gün Allah üçün ediləcək fədakarlıq imtahanı ilə qarşı-qarşıyıyıq.

Rəsulullah ﷺ bəşəriyyətin əbədi qurtuluşu üçün böyük fədakarlıqlara qatlandı. Ən ağır əziyyətlərə dözdü. Buna baxmayaraq heç vaxt halından şikayət etmədi, üzünü turşutmadı. Aclığına əhəmiyyət vermədi, qarnına daş bağlayıb Əshabi-Suffəyə Quran öyrətməklə məşğul oldu.

Hətta Taifdə daş-qalaq edildiyi o çətin anda:

“Ey mərhəmətlilərin ən mərhəmətlisi, əgər mənə qarşı qəzəbli deyilsənsə, çəkdiyim əziyyət və bəlalərin o bir əhəmiyyəti yoxdur”,- deyərək dua etmişdi. (Bax. İbn Hişam, II, 29-30; Hey səmi, VI, 35; Buxari, Bədul-Xalq, 7)

Əshabi-kiram da dünyada ən çox sevdikləri Rəsulullahla bərabərliklərinin axirətdə də davam etməsi üçün hər məsələdə Onunla hissi və fikri bərabərlik içində olmağa çalışırdılar. Rəsulullahın həyatında müşahidə etdikləri fədakarlıqları onlar da öz imkanları nisbətində Allah yolunda sərgilədilər. Yəni Allah və Rəsuluna olan sevgilərini fədakarlıqları ilə isbat etdilər.

“Canım, malım, hər şeyim Sənə fəda olsun, ya Rəsulallah!”, - deyərək dərin məhəbbət və misilsiz eşqlə Ona itaət etdilər. Mallarını və canlarını Allahın və Rəsulunun yolunda səxavətlə fəda etməyi özləri üçün ən böyük səadət vəsiləsi bildilər. Xüsusilə də **təbliğ** fəaliyyətində Rəsulullahla çiyin-çiyinə mübarizə apardıqlarını nümunəvi həyatları ilə sübuta yetirdilər.

Təbliğdə göstərdikləri fədakarlıqlar...

Rəsulullah ﷺ:

“- İslama təbliğ məktubumu krallara kim çatdıracaq?”, - dediyi zaman səhabələr yaşlı-cavan demədən ayağa qalxaraq:

“- Ya Rəsulallah! Bu şərafəti mənə lütf edin!”, - dedilər.

Allah Rəsulunun bir arzusunu həyata keçirə bilmək uğrunda hər cür fədakarlığı gözə aldılar. Heç bir bəhanə gətirmədən tam səmimiyyətlə xidmətə can atdılar.

Halbuki keçilməz dağlardan aşaraq, kimsəsiz səhralardan keçərək min bir məşəqqət nəticəsində gedəcəkləri əcnəbi ölkələrdə, kralların kəllə vurmağa hazır cəlladları qarşısında Allah Rəsulunun məktubunu oxumağı qəbul etmək mütləq mənada ölümü gözə almaq demək idi. Lakin onlar misli görülməmiş iman cəsarəti ilə sevə-sevə bu fədakarlığı etdilər.

Səhabələrin nəzərində həyatın ən qiymətli anları insanlara tövhid mesajını təbliğ edə bildikləri zamanlar idi. Edam edilmək üzrə olan səhabə, ona üç dəqiqə möhlət verən müşrikə təşəkkür etdi və:

“Deməli, təbliğ üçün üç dəqiqəlik vaxtım var”, - dedi.

Səhabəyi-kiram Mədinənin gözəl xurma bağlarını tərk edərək dünyanın müxtəlif ərazilərinə dağıldılar. Haqq din olan İslamı bütün bəşəriyyətə çatdırmaq üçün o dövrün çətin şərtləri altında, heç bir bezginlik və tənbellik göstərmədən, uzun və məşəqqətli səfərlərə çıxdılar.

Bu gün **Həzrət Osman** və **Abbasın** (r.anhumə) oğullarının türbələri **Səmərqənddə**dir. **Vəhb bin Kəbşə** ﷺ-in türbəsi **Çində**dir.

Həzrət Peyğəmbər ﷺ Vəhb bin Kəbşə ﷺ-ı İslama təbliğ üçün Çinə göndərmişdi. Halbuki o dövrdə Çinə getmək üçün bəlkə də bir il vaxt lazım idi. Vəhb bin Kəbşə ﷺ o qədər uzaq məsafəni gedib uzun müddət İslamı təbliğ etdikdən sonra qəlbini yandıran Rəsulullah həsrətini bir azcığ da təskin etmək ümidi ilə Mədinə yollarına düşdü. Bir il davam edən əziyyətli səfərin ardından Mədinəyi-Münəvvərəyə

çatdı. Lakin çox təəssüf ki Həzrət Peyğəmbər ﷺ vəfat etmişdi. Vəhb bir daha dünya gözü ilə Allah Rəsulunu görə bilmədi. Rəsulullahın ona verdiyi xidmət vəzifəsinin müqəddəsliyini dərk edərək yenidən Çinə qayıtdı və xidmət edərkən ruhunu Rəbbinə təslim etdi.

Həmçinin **Cəfər bin Əbi Talib** ﷺ hicrət etdiyi Həbəşistanda İslamın yayılaraq kök atmasına qədər 13 il təbliğ və irşad həyatı yaşadı. Mədinəyə qayıdandan bir il sonra isə Mütə Səfərində şəhid oldu.

Səhabələr Quran ilə həyat tapdılar və həyatlarını Quranın təbliğ və təliminə həsr etdilər. Bu yolda misli görülməmiş əmək sərf etdilər, fədakarlıq nümunəsi oldular. İşgəncəyə, təzyiqə, zülmə, hətta sui-qəsdlərə məruz qaldılar, lakin inandlıqları dəyərlərdən əsla vaz keçmədilər. Allahın dinini yaşaya bilmək üçün bütün var-dövlətlərini, yurdlarını tərk edib hicrət yoluna düşdülər. Allah yolunda hər şeylərini fəda etmə fəzilətinin könül hüsuruna qovuşdular.

Necə də ibrətlidir ki, **Vida Həccində** təxminən yüz iyirmi min səhabə iştirak

edirdi. Onların yüz mindən çoxu dünyanın müxtəlif bölgələrinə gedərək həyatlarını Allahın dinini təbliğ, Qurani-Kərimi təlim və nəbəvi əxlaq ilə könülləri irşad xidmətinə həsr etdilər. Onların bir çoxu getdikləri diyarlarda vəfat etdilər. Beləliklə getdikləri bölgələrə vəfatlarından sonra da rəhmət və bərəkət vəsiləsi oldular.

Həmin mübarək səhabələrdən biri olan **Xalid bin Zeyd Əbu Əyyub əl-Ənsari həzrətlərinin** səksən yaşı olmasına baxmayaraq iki idəfə İstanbul sur-larının önünə qədər gəlməsi və orada ruhunu təslim etməsi misilsiz fədakarlıq nümunəsidir. Şübhəsiz ki, onun bu qədər ürəkdən səy göstərməsi əbədi qurtuluşa nail olaraq Allah Rəsulu ilə bərabər olma eşqinin təzahürü idi.

Özünü təhlükəyə atmayın!..

Allah-Təala belə buyururdu:

“...(Öz əlinizlə) **özünü təhlükəyə atmayın!..**” (əl-Bəqərə, 195) Yəni “Allahın rızasına nail olmaq üçün əlinizdə imkan olduğu halda fani dünyanın bərbəbəyinə, dəbdəbəsinə və ilğımlarına aldanaraq

Biz də bu gün imkanımız nisbətində boynumuza düşən vəzifələri ən gözəl şəkildə yerinə yetirməliyik. Xüsusilə İslamın təbliğ və təmsil olunmasında hədsiz dərəcədə məsuliyyət şüuru içində olmalıyıq. Dünyanın dörd bir yanında hidayətdən məhrum, zülmə məruz qalan din qardaşlarımıza qarşı vəzifələrimizi unutmamalıyıq.

qəflətə düşməyin! Yoxsa axirətiniz təhlükə altında qalar”.

Bu ayənin nüzul səbəbini bəyan edən rəvayət necə də ibrətlidir:

Əməvilərin xilafət illərində Allah Rəsulunun müjdəsinə nail olmaq istəyən İslam ordusu İstanbul surlarına qədər irəliləmişdi. **Əbu Əyyub əl-Ənsari həzrətləri** də orduda iştirak edirdi. Rumlar arxalarını şəhərin surlarına verib döyüşdükləri zaman ənsardan bir nəfər atını Bizans ordusunun içinə sürdü. Bunu görən müsəlman əsgərlərdən biri: “öz əlinizlə özünüzü təhlükəyə atmayın” ayəsindən ilham alaraq heyrətlə:

“Lə iləhə illəllah! Buna baxın. Göz görə-görə özünü təhlükəyə atır”,- dedi.

Bu zaman **Əbu Əyyub əl-Ənsari həzrətləri** belə dedi:

“Ey möminlər! (səhv başa düşməyin!) Bu ayə biz ənsarlar haqqında nazil oldu. Allah öz peyğəmbərinə yardım edib dinini müzəffər qıldıqda biz artıq işlərimizin başına keçib mallarımızı çoxaltmaq qərarına gəlmişdik. Bu zaman:

“(Malınızı) Allah yolunda xərcləyin. Öz əlinizlə özünüzü təhlükəyə atmayın, yaxşılıq edin! Allah yaxşılıq (ehsan) edənləri sevir.” (əl-Bəqərə, 195) ayəsi nazil oldu.

Ayeyi-kərimədə buyurulan **“öz əli ilə özünü təhlükəyə atmaq”**dan məqsəd

bağ-bostan kimi dünya malı ilə məşğul olaraq, Allah yolunda xidmətə laqeyd qalmaqdır”.

Məhz bu ilahi xəbərdarlığa səmimi qəlblə riayət edən Əbu Əyyub əl-Ənsari həzrətləri Haqqa qulluğun, Həzrət Peyğəmbərə ümmət olmağın, iman nemət ilə şərəflənməyin şükür borcunu ödəyə bilmək təlaşi ilə son nəfəsinə qədər heç bir xidmətdən geri qalmamışdı.

Səksən yaşlarında iştirak etdiyi bu səfərdə vəfatedərək, şəhidlik mərtəbəsinə nail olmuşdur. (Bax. Əbu Davud, Cihad, 22/2512; Tirmizi, Təfsir, 2/2972)

Candan fədakarlıq...

Eynilə bu cür **“ilayi-kəlimətullah”** iddiasının səmimi xadimi olan Kosova fatehi və şəhidi **I Murad Xan** hərbi meydanında:

“Ya Rəbb! Buradakı mömin əsgərləri kafirlərin əlində məğlub və həlak etmə! Onlara elə bir zəfər lütf et ki, bütün müsəlmanlar üçün bayram olsun! İstərsən, o bayramın qurbanı da bu Murad qulun olsun!”,- deyərək dua edirdi.

Həz. Peyğəmbərin “nə gözəl komandan” iltifatına məzhər olan **Fateh Sultan Mehmedin** o imanlı ordusu da rumların atdığı qızğın odların altında İstanbul surlarına dırmaşarkən, sanki ölümə deyil, toya gedirdilər. İman vəcdi ilə: “Bu gün şəhid olmaq növbəsi bizə çatdı!..” deyərək fədakarlıq dastanı yazırdılar.

Xülasə, dinimizin, vətənimizin və müsəlmanların bu günlərə gəlib çatması şəhidlərin, qazilərin, fəthlərin, təqva əhli alim və arif şəxslərin, ixlaslı möminlərin fədakar və səmimi söylərinə Allah tərəfindən lütf edilən bərəkətin nəticəsidir.

Hal ilə təbliğ...

Tarix boyu təbliğ fəaliyyətlərinin ən təsirli və bərəkətli üsulu İslamın nəzakət, zəriflik və fəzilətinin layiqincə yaşana-

raq hal ilə sərgilənməsi olmuşdur. Qeyd edəcəyimiz hadisə bunun gözəl misallarındandır:

Könlü İslamın gözəllikləriylə yoğrulmuş, parça ticarəti ilə məşğul olan müsəlman bir tacir günlərin birində parçalarını gəmiyə yükləyərək İndoneziyaya gedir və orada məskunlaşaraq ticarətinə davam edir.

Gətirdiyi keyfiyyətli parçalar xalqın tələb etdiyi cinsdən idi. Özü isə qənaət sahibi bir mömin olduğu üçün: “qoy qazancım az olsun, lakin təmiz və halal olsun” düşüncəsində idi. Bu səbəblə bir malı dəyərindən baha satmağa əsla meyil etmir. Qısa zamanda zəngin olmağın xəyal və ehtirasına qapılmadan həyatını davam etdirir.

İşə gec gəlidiyi bir gün satıcının satdığı mallardan çox yüksək qazanc əldə etdiyini görür və aralarında bu dialoq cərəyan edir:

- Hansı parçadan satdın?
- Bu parçadan.

- Neçəyə satdın?

- On axçaya.

- Necə yəni? Beş axçalıq parçanı on axçaya necə satdın? Alan adamın haqqına girdik. Həmin adamı görsən tanıyarsan?

- Bəli, tanıyaram!

- Elə isə dərhal get və o müştərini tapıb bura gətir. Vaxt itirmədən onunla halallaşmalıyam.

Dəzgahdar gedir və müştərini tapıb gətirir. Dükən sahibi müştərini qarşısında görən kimi ondan halallıq istəyir və satıcının aldığı pulun artığını da müştəriyə uzadır. Müştəri isə daha əvvəl heç qarşılaşmadığı bu gözəl rəftar qarşısında böyük bir heyrət içində qalır. Öz-özünə; “Haqqını halal et!” cümləsinin mənasını anlamağa çalışır.

Bu hadisə tezliklə dildən-dilə gəzir. Çox keçmədən də kralın qulağına çatır. Nəhayət, kral parça tacirini saraya çağırtdırır və:

“- Sizin etdiyiniz bu hərəkəti daha əvvəl biz nə eşitdik, nə də gördük!.. Sizin bu ha-

Müsəlmanların sevinci ilə nə qədər məsud, iztirabları ilə nə qədər məhzunuq? İztirab içində qıvranan din qardaşlarımız üçün əlimizdən, dilimizdən və könümüzədən nə qədər fədakarlıq edə bilirik? Din qardaşlarımızı özümüzə tərcih edə bilirikmi? Biz Həzrət Peyğəmbərin ümmətinə bəslədiyi şəfqət, mərhəmət və fədakarlığı hansı səviyyədə yaşaya bilirik? Hidayət həsrətində olanlara halımızla və sözlərimizlə İslamı nə qədər təbliğ və təmsil edə bilirik?

lınız bizim üçün müəmma oldu. Bunu izah edərsinizmi?”, -deyə soruşur.

Tacir isə ədəblə:

“- Mən müsəlmanam. İslamda mülk Allahındır. Qul yalnız əmanətçidir. Həmçinin İslamda haqsız qazanc, faiz, istismar, qabni-fahiş (aldatmaq surətiylə dəyərindən çox baha satmaq) və cəmiyyətin zərərinə olan bütün satışlar qadağandır. Bu alverdə isə müştərinin mənə haqqı keçmişdi. Bu səbəblə qazancıma haram qarışmışdı. Mən yalnız bir səhvi düzəltdim”, -deyərək cavab verir.

Bu cavabdan razı qalan kral:

“- İslam nədir, müsəlman olmaq üçün nə lazımdır?” kimi sualları ardarda yağdırmağa başlayır.

Tacir də bütün sualları bir-bir, şirin dillə cavablandırır.

Belə bir dinin varlığını bu vəsiləylə ilk dəfə eşidən kral, vaxt itirmədən İslam ilə şəreflənir. Daha sonra qısa bir müddət ərzində xalq da müsəlman olur.

Bu gün dünya dövlətləri arasında -təxminən 250 milyonluq- ən çox müsəlman əhaliyə sahib olan İndoneziyanın İslamı qəbul etməsindəki sirr bəlkə də yalnız bu

beş axçalıq parça ticarətində sərgilənən İslam əxlaqıdır. Müsəlman tacirin etdiyi isə:

İslamın şəxsiyyət və vüqarını təmsil edərək dinimizin gülər üzünü və könül iqlimini sərgiləməkdir.

Biz də bu gün imkanımız nisbətində boynumuza düşən vəzifələri ən gözəl şəkildə yerinə yetirməliyik. Xüsusilə İslamın təbliğ və təmsil olunmasında hədsiz dərəcədə məsuliyyət şüuru içində olmalıyıq. Dünyanın dörd bir yanında hidayətdən məhrum, zülmə məruz qalan din qardaşlarımıza qarşı vəzifələrimizi unutmamalıyıq. Bu xüsusda göstərəcəyimiz səhlənkarlıq və qəflətimizin Haqq qatında böyük günah olacağını yaddan çıxarmamalıyıq.

İbrət lövhələri...

2014-cü ilin noyabr ayında ilk dəfə İstanbulda təşkil olunan **Latın Amerikasının Müsəlman Dini Liderlər Zirvəsi**ndə söylənən bir daha məsuliyyətimizin böyüklüyünü xatırladan ibrət lövhəsi oldu.

Haitidən olan İmam Hənif Türkiyə Diyanət İşləri Başqanlığına göndərdiyi məktubda deyirdi:

“Biz buralara ataları kölələşdirilərək Afrikadan gətirilən müsəlman ata-anaların övladıyıq. Əcdadımız kölələşdirilərək Afrikadan buralara gətirildi. Uzun illər ərzində (150 il) ata-analarımız uşaqlarını yatırdarkən onlara belə təsəlli verdilər:

“Qorxma, balam! Bir gün İstanbuldan müsəlmanlar gəlib bu köləliyə son qoyacaq”.

Ancaq çox gözlədik, siz - Osmanlının nəvələri bizə gəlmədiniz. Biz burada qərib və yalnız qaldıq. Neçə-neçə nəsilləri itirdikdən sonra əcdadımızın dinini yenidən kəşf etdik. Müsəlman olduq və İslamı yaşamağa başladıq. Amma nə məscidimiz var, nə də bir məbədimiz. Nə kitabımız var, nə də uşaqlara Quran öyrədəcək müəllimlərimiz. Sizə sonuncu dəfə yazıram, lütfən, bizə bir heyət göndərin!..”

İmam Hənifin məktubunda da ifadə edildiyi kimi Qərbin istismar və külələşdirmə fəaliyyətləri nəticəsində yurdlarından didərgin salınan müsəlmanlar başqa bölgələrə daşınmazdan əvvəl üç ay əlləri-ayaqları bağlı olaraq dəniz sahillərindəki bəzi kaloniyalarda saxlanırdılar.

Həddən artıq ibrətamiz hadisə ondan ibarətdir ki, bəzi İslam alimləri gizləncə həmin külələrin arasına qarışaraq, əllərini və ayaqlarını bağlayıb özlərini külə kimi göstərmişlər. Məqsədləri külələrlə birlikdə gedəcəkləri yerdə İslamı yaşatmaq naminə əllərindən gələni etmək idi...

İslamın təbliği məsələsində Latın Amerikası ölkələrindən olan **Braziliya**da yaşamış bir başqa fədakarlıq nümunəsi bu toplantıda belə dilə gətirilmişdi:

1865-ci ildə **İzmir** və **Bursa** adını daşıyan iki Osmanlı gəmisi Bəsrə Körfezinə doğru hərəkət edir. Plana görə Afrika sahillərini, Cəbəlli Təriq Boğazını gəzərək, uzun bir səyahətdən sonra Bəsrə Körfezinə girmək nəzərdə tutulurdu. Lakin 5 dəfə fırtınaya düşən bu gəmilər **Braziliyanın Rio de Janerio** sahillərinə gəlib çıxır.

Başlarında **Bağdadlı Əbdürrəhman Əfəndi** adlı dənizçi imam vardı. Başındakı sarıq və əynindəki cübbə ilə gəmidən enəndə daha əvvəl Portuqaliyanın Braziliyanı müstəmləkələşdirərkən Afrikadan apardığı müsəlman külələr imamı gören kimi sevinclə salam verirlər.

İstanbuldan gələn və böyük alim olan Bağdadlı Əbdürrəhman Əfəndi Braziliyada böyük müsəlman kütləsinin olduğunu görür. Lakin hamısı müsəlman şəxsiyyətini itirmək üzrə idilər. Demək olar

ki, mamaz və dəstəməzi də unudublarmış. Bu mənzərə qarşısında gəmi kapitanından icazə alaraq, burada qalmağa qərar verir və 6 il oradakı insanlara İslam dinini təbliğ edir.

Bu kimi misallar bizim bu gün hansı dini məsuliyyət və sözlərə sahib olmalı olduğumuzu bir daha xatırladan nümunələrdir.

Bu barədə öz halımızı tez-tez hesaba çəkmək məcburiyyətindəyik. Düşünməliyik ki, başda Rəsulullah ﷺ olmaq üzrə, əshabi-kiramın, Haqq dostlarının və səyi diniyyətə sahibi bütün əhli imanın, Allah üçün sərgilədikləri fədakarlıqlardan bizdə nə qədər hissə var?

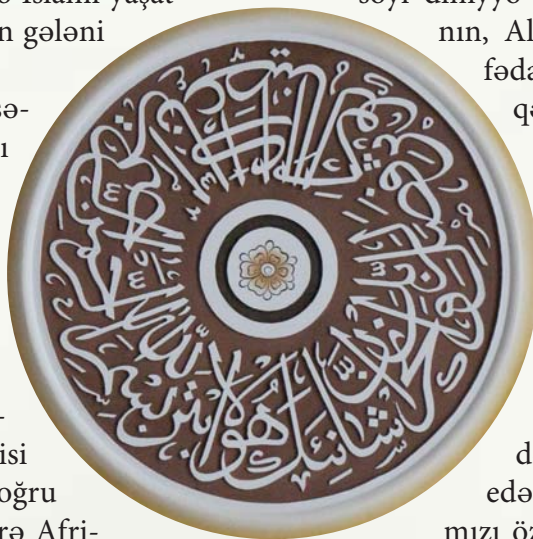
Müsəlmanların sevinci ilə nə qədər məsud, izzətləri ilə nə qədər məhzunuq? İzzirab içində qıvranan din qardaşlarımız üçün əlimizdən, dilimizdən və könümüzdən nə qədər fədakarlıq edə bilirik? Din qardaşlarımızı özümüzə tərcih edə bilirikmi?

Biz Həzrət Peyğəmbərin ümmətinə bəslədiyi şəfqət, mərhəmət və fədakarlığı hansı səviyyədə yaşaya bilirik? Hidayət həsrətində olanlara halımızla və sözlərimizlə İslamı nə qədər təbliğ və təmsil edə bilirik?

Xülasə, hal və hərəkətlərimiz nöqtəyindən nə qədər Allah Rəsulu ilə bərabərlik? Nə qədər Ona yaxın olmaq arzusundaıyıq?..

Allah-Təala lütf və kərəmi ilə hər birimizi Zati-Alisinə və Əziz Rəsuluna duyduğu iman məhəbbətini səmimi fədakarlıqlarla sübuta yetirə bilən saleh qullarının cərgəsinə qəbul etsin.

Amin!..

Şər(h) Siz

Əslində hər kəs özünün haqlı və başqalarının günahkar olduğunu düşünür. Etdiyi pislilikləri yaxşılıq, insanlara və cəmiyyətə vurduğu ziyanı da fayda olaraq zənn edir. Bununla birlikdə yaşadığı ən yaxşı günündə belə nəyinsə doğru olmadığını, onun ətrafında nələrinsə pis cərəyan etdiyini fikirləşib başqalarında günah axtarar. Özünün başqaları üçün başqalarına ziyan verən başqa birisi olduğunu ağılından belə keçirməz. Dünyaya və hər kəsə sadəcə öz nöqsanlı gözlərindən baxar, özünü başqalarının yerinə qoymaqdan çəkinir. Başqalarının etdiyi yaxşı əməlləri dünyada edilə biləcək ən əhəmiyyətsiz bir iş olaraq görür. Birinin doğru bildiyi yol onun gedilməsini ən təhlükəli bildiyi yol olaraq ortaya çıxar. Hər zaman insanlar arasında

təzadlar və bu təzadlar nəticəsində də bir çox problemlər yaşanır. İnsanların doğru olmayan bu yaşamları doğru olmayan zamanlarda onları haqlayar, onların həyatına xoşlanmadıqları əhval-ruhiyyəni gətirir.

Nə qədər ki, dünyada problemlər azalmayıb, hər dövrün özünə xas müşkülləri olub və olmağa davam edirsə düşünürəm ki, bu yanaşma da bineyi-qədimdən belə gəlib belə də davam edəcək. Amma bunun da bir çıxış yolu vardır. O da bir az öz eqomuzdan ayrılıb bir az fərqli düşünməkdir. Özümüzə başqalarının gözündən nəzər salıb, kim olduğumuzu, necə olduğumuzu bir daha nəzərdən keçirməliyik. Bizim pis olaraq gördüklərimiz bizi də pis olaraq görərlərsə burda problem vardır deməkdir. Hər şeyin qarşılıqlı olduğu bu dünyada bütün etdiklərimiz və davranış-

larımız bir gün bizə qayıdacaqdır. Daim başqalarını hədəf gördüyümüz kimi bir gün bizim də hədəf olacağımızı göz ardı etməməliyik deyər düşünürəm.

Bütün bu insanlıq problemlərimizdən sonra mən burda tezisimi bu şəkildə qurmaq istərdim. Dünyada ya hər şey yaxşıdır, ya da hər şey pisdir. Pislə yaxşının eyni anda olması mümkün deyildir. Ya sən, sən sən dediklərin kimi pissən ya da sən sən dediklərin sən özünə yaxşı dediyin kimi yaxşıdır. Bu iki yoldan birini seçməlisən. Bundan başqa yolun yoxdur. Əgər sən özünə pis deyirsənsə başqalarını yaxşı görmək imkanın sıfıra bərabərdir. Sən özünə heç vaxt pis deməyəcəyin üçün də deməli hər kəs sən kimi yaxşıdır. Sən və hər kəs yaxşıdırsa o zaman dünyada pis heç nə yoxdur. Dünyada pis heç nə yoxdursa, sən nə haqqında pis düşünürsən?

Məsələn bir az da sadələşdirsək, dünyada pis deyilən bir şey yoxdur, yaxşı olmayan yerdə onun yoxluğu və bizim onun yoxluğuna verdiyimiz pislik deyilən isim vardır. Bizim pis düşünməyə haqqımız yoxdur. Çünki hər şey bir Yaxşının məşuludur. Yaxşı olanın məhsulunun pis olması mümkün deyildir. Yaxşı hər zaman yaxşı olduğu üçün də ondan olanlar da yaxşı olmaq məcburiyyətindədir. Əgər biz hər şeyə sahib olduğumuz halda yaxşını görə bilmiriksə bu yaxşının olmaması deyil, bizim yaxşını tam şəkildə dərk etməməyimizdəndir.

Bir düşünürün əsaslandığı kimi əslində soyuq deyilən bir şey mövcud deyil. Fizikanın qanunlarına əsasən, bizim soyuq saydığımız, əslində istiliyin olması deməkdir. 0 dərəcə selsidə istiliyin tam yox olması, ətraf mühitin reaksiyasının aşağı düşməsi istiliyin olmaması deməkdir ki, biz buna ad qoyub, soyuq deyirik. Qaranlıq məvhumu əslində işığın olmamasına deyilir. Biz işıqlığı ölçə bilərik, onun guruluşunu ölçə bilərik, amma qaranlığın

*Yaxşı baxıb, yaxşı görməliyik.
Yaxşı görüb yaxşı düşünməliyik.
Yaxşı düşünüb həyatımızdan
həzz almalıyıq. Yaxşı baxmaq
üçün də yaxşı olmaq, yaxşı ol-
maq üçün də yaxşını tanımaq və
onun yolunda olmaq lazımdır.
Yox əgər bunların tam əksinə
hərəkət ediriksə, biz heç bir
zaman xoşbəxt ola
bilməyəcəyik.*

yox, çünki qaranlıq artıq özü-özlüyündə işığın sıfıra bərabər olması deməkdir. Əslində şər öz-özlüyündə heçdir. Şər Allahsızlıq deməkdir. Bu, qaranlığa bənzəyir, haradakı işıq yoxdur, deyirik, ora qaranlıqdır, bu, soyuğa bənzəyir, haradakı istilik yoxdur, deyirik, soyuqdur. Eləcə də, Allahsız qəlbli insanlara şər insanlar deyirik. Sevgi olmayan qəlblərə, boş qəlblərə şər deyilir. Belə çıxır ki, şər özü sübut edir ki, Allah var!

Demək Allah da vardırırsa, şər deyilən bir şey yoxdur. Bunun üçün də bizim üzərimizə düşən iş məsələlərə və hadisələrə baxış bucağımızı dəyişdirməliyik. Yaxşı baxıb, yaxşı görməliyik. Yaxşı görüb yaxşı düşünməliyik. Yaxşı düşünüb həyatımızdan həzz almalıyıq. Yaxşı baxmaq üçün də yaxşı olmaq, yaxşı olmaq üçün də yaxşını tanımaq və onun yolunda olmaq lazımdır. Yox əgər bunların tam əksinə hərəkət ediriksə, biz heç bir zaman xoşbəxt ola bilməyəcəyik.

Siz yenə də ətrafınızda şər və pisliklərin olduğunu düşünürsünüzsə deməli şərhəziz olaraq yaxşılardan olmadığı yerdə sadəcə isimlə var olan şər sizsiniz!

İÇİNƏ NƏFS SIZAN İBADƏTLƏR

Allah-Təalaya qulluq mömin üçün böyük şərəfdir. Yaradılış və dünya həyatında varlıq səbəbi olan qulluq insanın Rəbbi ilə əlaqəsinin davamlı və şüurlu halıdır. İnsan təbiəti etibarlı ilə yaxşı əməllərə meyilli olduğu kimi günah işləməyə də meyillidir. Əməllər yaxşı və pis olaraq iki qismə ayrılır. Saleh əməl və pis əməl. Saleh əməl insana savab qazandırır, pis əməl isə dəftərinə günah olaraq yazılır. Qurani-Kərim möminlərin qurtuluşunun iman və saleh əməlləri sayəsində olacağını xəbər verir. (əl-Mulk, 2; əl-Bəqərə, 25)

Saleh əməl yaxşı, gözəl, faydalı, savaba və Allahın rızasına səbəb olacaq, haram sərhədinə girmədən insanın iman, xoş niyyət və ixtlasla etdiyi əməllərdir. Günah isə çirkin görünən əməl mənasına gəlir. İstər böyük, istər kiçik olsun, şəriətə zidd olan hər bir pis əməl deməkdir.

Rəsulullah (s.ə.s) günahı belə tərif etmişdir: "...günah qəlbində sıxıntı və tərəddüd oyandıran, başqalarının ondan xəbərdar

olmasını istəmədiyini şeydir". (Müslim, əl-Birru vəs-Sılatu vəl-Ədəb, 5)

İslamın müəyyən etdiyi savab-günah xətləri Quranın və Rəsulullahın sünnəsində dəqiqliklə öz əksini tapır. Nəyin savab, nəyin günah və nəyin şübhəli olduğu açıq-aydın ifadə edilmişdir.

Haqq ilə batıl, doğru ilə yanlış, yaxşı ilə pis kimi bir-birinə zidd olan xüsuslar möminin dünyasında günah və savab məfhumları ilə ifadə edilir.

Mömin həyatı boyu hər bir əmələ günah və savab pəncərəsindən baxmalı, bu, onun bütün hərəkətlərinin meyarına çevrilməlidir. İnsani və ya beynəlmiləl müstəvidə xoş qarşılanan hər bir əməl onsuz da faydalıdırsa etməli olduğumuz, etdiyimiz zaman savab dəftərimizə yazılacaq əməllərdir. İnsan həyatında elə bir sahə yoxdur ki, İslam ora müdaxilə etməsin.

Qurani-Kərim günahın çirkinliyini, gizli və açıq olanından uzaq durmağın vacibliyini müxtəlif ayələrinə ifadə etmişdir:

“Günahın aşkarından da, gizlisindən də əl çəkin! Günah qazananlar etdikləri əməllərə görə cəzalandırılacaqlar!” (əl-Ənam, 120) **“De: “Rəbbim yalnız aşkar və gizli alçaq işləri, hər cür günahı, haqsız zülmü haram buyurmuşdur...”** (əl-Əraf, 33) **“Açıq və gizlin pis işlərə yaxın düşməyin...”** (əl-Ənam, 151)

İnsan mömin də olsa, insanaxas zəiflikləri səbəbi ilə hər an günaha düşə bilər. Günaha düşməmək üçün qəlbən ayıq olmaqla yanaşı günaha düşdükdən sonra tövbə ipinə sarılmalı və günahlara görə peşmanlıq çəkdiyini dilə gətirməlidir. Rəbbimizin mərhəmət qapısı hər an açıqdır. Bu qapıda əfv diləyib, peşmanlıqla tövbə-istiğfar edən hər kəsin Allah tərəfindən bağışlanacağı umulur.

Şeytanın insanı aldatmasının tarixi Həzrət Adəmə qədər gedib çıxır. O gündən bəri şeytan insanın baş düşməni olmuş və onu yoldan çıxartmaq üçün hər cür hiyləyə əl atmışdır. Arxadan, öndən, sağdan və soldan gələrək mömini günaha sürükləmək üçün hər cür məkrə əl atmışdır.

Şeytanın və nəfsaniyyətin təfəsilatda gizli olduğu bir gerçəkdir. Günahlar və günaha düşürən tələlər çox vaxt umma-dığımız hallarda bəzən yaxşılıq libasına bürünərək qarşımıza çıxa bilər. Burada möminin fərasəti hərəkətə keçməli, içinə nəfs sızan əməllər ibadət də olsa, ondan xeyir görməyəcəyi bilinməlidir.

Mömini çaşdırma biləcək bu kimi təhlükəli vəziyyətlər bütün ibadətlərinin, hərəkətlərinin içində gizlənə bilər. Məsələn, namaza rıya qarışa bilər. Namazını xüsu ilə qılan bir mömin “nə gözəl namaz qılır”, yaxud “camaatı tərk etmir” demələri üçün bu düşüncəyə qapıla bilər. Bəzən oruca göstəriş siza bilər. Gizli saxlamağa əlverişli olan oruc ibadətində belə bəzən insan öz-özünə “mən nə qədər ixlaslı

adamam, gör nə qədər nəfilə oruc tuturam” deyərək şeytan və nəfsə aldanıb o ibadətdən sadəcə aclıq və susuzluq əldə edə bilər. Günah bəzən Rəzzaqı unudub ruzini özündən bilmək kimi infaqın içinə yuvarlana bilər.

Təqva həyatı yaşamaq istədiyimiz halda niyyətimizə qarışan fəsadçı duyğular bizim mənən həlak olmağımıza səbəb ola bilər. Təvazökar olmaq istəyərkən təvazö duyğularımızdan yüksələn təkəbbür bir əjdahaya çevrilib yaxşı əməllərimizi yox edə bilər. Saf kimi görünən əməllərimizin içinə sızan rıya, təkəbbür, ucub kimi düşüncələr əməlimizin savabını silib-sü-pürdüyü kimi, bizi həmin əməldən hesab vermək məcburiyyəti ilə qarşı-qarşıya qoyar.

Sosial həyatın hər sahəsində düşülə biləcək günahlar bir müddət sonra insanı çıxılmaz mənəvi xaosa sürükləyə bilər. İşdə yoldaşlarımızla aramızdakı münasibət, ailəmlə olan münasibətimiz, yolda, bazarda və s. eyni atmosferi payladığımız insanlara qarşı münasibətimiz savab-günah prizmasından dəyərləndirilməli və bütün hüquqların üzərində Hüququllahın olduğu unudulmamalıdır.

Bütün ibadətlərin, hətta həyatın qayəsi olan Allah rızası möminin könül dünyasını əhatə etməli və nə edirsə etsin, qəflətdən uzaq və ilahi rıza üçün etməlidir. Ustad Nəcib Fazılın “O Ərlər ki” sözləri ilə başlayan şeirindəki bu misralar möminin günaha qarşı həssaslığını və əsl məqsədini necə də gözəl ifadə edir:

*O ərlər ki, könül fəzasındalar,
Torpaqda sürünmə əzasındalar.
İçinə nəfs sızan ibadətlərin
Bir-biri ardınca qəzasındalar.
Bir an yabancılığa qaysa gözləri,
Bir ömür göz yaş cəzasındalar.
Nə cənnət təsası və nə cəhənnəm,
Sadəcə Allahın rızasındalar.*

ŞAXTA BABA

və BEŞ SALEH İNSAN

Şaxta baba Qərb mədəniyyətinin və təqibçilərinin vazkeçilməz yeni il simvoludur. Qarqızlar da yeni ilin yaxınlaşdığı günlərdə özlərini əsasən kişilərə nümayiş etdirirlər. İstehlak çarxlarını hərəkətə keçirən Şaxta baba geyimi, köklüyü, yeyib-içməsi, israfı, spirtli içki qəbul etməyi xoş qarşıladığı üçün əsla rol model (üsveyi-həsənə) ola bilməz. Şaxta babanın sosial həyata dair heç bir fikri və təklifi yoxdur. Ağzından fikrin məhsulu söz yerinə qəhqəhə çıxar. Şaxta baba babalığa yaraşmayan bir insandır. Hər nə qədər əfsanə də olsa, camaatın məhrəmi sayılan evlərə bacadan girməsi qəbul ediləndirmi? Qar qızlar çılpaq vücutları və rəqsləri ilə ilin müəyyən günlərinə aid cinsi simvollarıdır.

Şaxta babanın indiki halını qəbul etməyərək ilk halına qayıtması istiqamətdə təklif edilsə bir çoxları “toxunmayın, qoy bu cür qalsın” deyər. Şaxta baba Əziz Nikoladır. Xristianlıqda yaxşı əməlləri ilə məşhur olan gözəl insanlar ölümlərindən sonra kişidirsə əziz, qadındırsa əzizə elan edirlər. Əziz və əzizə İslam dinindəki övliya anlayışı ilə müvafiqdir. Əziz Nikolanın yaşıl cübbəsini

soyunduraraq iri qarınlı göstərmək və ona qırmızı paltar geyindirmək təhqirdir. Hamıdan əvvəl xristianların buna qarşı çıxması lazımdır. Qarqız adı altında əziz Nikolanın qızına rəva görülənləri hansı kişi qəbul edə bilər? Əziz Nikola həyatı boyu sosial problemlərə həssas yanaşan şəxs olub. Məhəlləsində yaşayanlardan evlənmə bilməyənlərə özünü göstərmədən yardım etmiş, beləliklə sağ əlin verdiyi sədəqəni sol əlin görməməsi prinsipinə görə hərəkət etmişdir. Hədiyyələşmək və insanları sevincirmək onun həyat düsturu idi. Qida və yardım torbalarını qapıya qoyaraq və ya qızıl kisələrini bacadan ataraq gözdən itmişdir. Yardımlarını başa qaxmaqla puç etməmişdir. Allaha xidmət edən Əziz Nikola Şaxta baba və qarqız adı altında böyük şirkət, dükən və əyləncə məkanları tərəfindən istismar edilməkdədir.

“Durun, qələbəliklər, bu caddə çıxmaz sokak! Hayqırsam, qollarımı makas kimi açaraq”, deyərək Əziz Nikolanın istismarın olunmasına qarşı çıxan hər kəs geri qalmışlıq və düşmənliklə ittiham ediləcək, bir çoxlarının inadla Şaxta baba fiquruna

sarılmasına səbəb olacaqdır. “Mənim yeni ilim, mənim Şaxta babam” deyərək sloqanlar atılacaq. Şaxta baba fiquruna etirazların ona rəğbəti artırmasının bir bənzəri Nuh peyğəmbər və qövmü arasında yaşanmışdır.

Nuh (ə.s) zamanında insanlar bütlərə sitayiş edirdilər. Nuh peyğəmbər Allaha imana dəvət etdikcə müşriklər bir-birinə bütərdən daha möhkəm yapışmağı tövsiyə etməyə başladılar: **“Və (təbəçiliyində olanlara) dedilər: “Öz tanrılarınızı tərketməyin, (xüsusilə) Vəddi, Suvanı, Yəğusu, Yəuqu və Nəsrə atmayın!”** (Nuh, 23)

Şaxta babanı və qarqızları istismardan qurtuluş çağırışı da “əsla Şaxta babanı tərketməyin, qarqızdan əsla vaz keçməyin” şəklində qarşılanacaq. İstifadə etdiyi əşya, geyindiği libas və əyləncə məsələsində hədsiz dərəcə müasirliyə açıq olan insanlar nədənsə inanc və adət məsələsində mühafizəkardırlar. Nuh peyğəmbər zamanında sitayiş edilən bütələr – Vədd, Suva, Yəğus, Yəuq və Nəsr daha əvvəl yaşamış olan saleh insanlar idi. Həmin beş saleh insan da eynilə Əziz Nikola kimi tarixi mərhələdə istismara məruz qalmışdır. Beş bütün təmsil etdiyi şəxslərə də eynilə Şaxta baba kimi müxtəlif mənə və missiyalar yüklənmişdir. Həmin beş insan Hz. Adəmin oğullarından olan İdris (ə.s) zamanında yaşamış ən saleh insanlar idi. Yəni Nuh (ə.s) zamanında yaşayan insanların babalarıdır. Cəmiyyətdə hamının sevrək hörmət bəslədiyi bu insanlar bir-iki nəsil keçdikdən sonra bütəşdirilmişdir. Rəvayətə görə həmin beş saleh insan vəfat etdikdən sonra şeytan insan cildində gələrək “əsla bu beş insanı unutmayın, daima yad edin”,- demiş və insanları onların şəklini çəkməyə təşviq etmişdir. Sonrakı illərdə yenə insanlara beş saleh insanın heykəlini düzəltmələrini bu sözlərlə təlqin etmişdir: “Onlarla üz-üzə ola bilmək üçün meydanlarda heykəllərini ucaldın. Beləliklə əvvəlkinə nisbətən həm daha tez-tez xatırlayar, həm də şəkil daşımaqdan canınız qurtarar”. Aradan bir-

*İstehlak çarxlarını hərəkətə keçirən
Şaxta baba geyimi, köklüyü, yeyib-
içməsi, israfı ilə spirtli içki qəbul
etməyi xoş qarşıladığı üçün əsla rol
model (üsveyi-həsənə) ola bilməz.
Şaxta babanın sosial həyata dair
heç bir fikri və təklifi yoxdur.
Ağzından fikrin məhsulu söz yerinə
qəhqəhə çıxar. Şaxta baba babalığa
yaraşmayan bir insandır.*

iki nəsil də keçdikdən və Nuh zamanına gəldikdən sonra həmin saleh insanlar artıq bütəşmiş, kim olduqları unudulmuş, dua edilən, darda qalanda imdada çağırılan varlıqlara çevrilmişdilər. Beş saleh insanın vəfatından heykəllərinə sitayiş olunmağa qədər davam edən proses 3 əsr ərzində baş vermişdir Şaxta babanın keçmişindəki səmimi xidmətlərinin bilinməməsi kimi bu beş saleh insanın da Allaha və insanlara xidmətləri yaddan çıxmışdır.

Sad surəsinin altıncı ayəsində müşriklərin “Gedin öz tanrılarınıza (ibadətə) möhkəm (səbatlı) olun”,- deyərək inad etdikləri bildirilmişdir. Bir gəmi dolusu adam xaric hər kəs bütələrin ətrafında birləşmişdi. İnad edən insana heç sonuncu peyğəmbər də çarə olmaz. Allah Rəsulu (s.ə.s) də Əbu Cəhlə təsir edə bilmədi. Çünki o da ilahlardan möhkəm yapışmışdı. Əbu Cəhl “Ey Muhəmməd, boş yerə özünü yorma! Vallahi, mən babamı bu bütün qarşısında əylərkən gördüm. Nə etsən də əsla məni babamın yolundan uzaqlaşdırma bilməzsən!”,- demişdi.

Şaxta baba deyənlərdən və onu sevənlərdən qaçmalı olduğumuz kimi Nuh deyib, peyğəmbər deməyənlərdən də uzaqlaşmaq lazımdır. Əbu Ləhəb və Əbu Cəhl də Muhəmməd demiş, amma Rəsulullah deməmişdi. Nuh peyğəmbər deyənlərə və Şaxta babaya pis baxanlara salam olsun...

YENİLİKSEVƏR

“Ayıb yerlərini onlara göstərmək üçün şeytan dedi ki, Rəbbiniz sizə bu ağacı mələk olarsınız və yaxud əbədilik qazanarsınız deyər qadağan edib. Onlara and içdi ki, mən sizə yaxşı məsləhət verirəm.” (əl-Əraf, 20-21)

Bəhsi keçən bu hadisə insanlıq tarixinin çox ilkin mərhələlərində yaşanmışdı. Cənnətdə yaşayan, hər istədikləri özlərinə verilən (biri xaric), yemək, geyim, iş-güc dərdi olmayan bir cütlük və onlara paxıllıq hissi ilə yanaşan, düşmənlik bəsləyən bir varlıq. Üstəlik düşmənləri də gizli deyildi. Şeytanın onlara apaçıq bir düşmən olduğu özlərinə Yaradan tərəfindən bildirilmişdi. Bəs onların gözlərini aldadan, fikirlərini yanıltan, düşüncələrini donduran nə idi? Niyə əllərindəki ilə yetinməyib qadağan olunmuş əl atdılar? Bəlkə də bu hiss ulu babamızdan bizə miras qalan, qandan-qana, candan-cana keçən “yenilik” hissi idi?! İnsan daima həyatında dəyişiklik istəyir. İstər yeməyində, istər geyimində, istər iş yerində, istərsə də həyat tərzində. Təzə bir filmə baxırmış kimi yeni bir başlanğıc həvəsindədir insan oğlu daima. Bəzən bunun səbəbi bir əskiklik, bəzən bir müvəffəqiyyətsizlik, bəzən də əldə edilmiş olandan bezginlik olur. Səbəbi nə olursa-olsun istiqamət eyni olur: yenilik. Bəxti gətirmədiyini

düşünən sadələvh insanların durmadan lotereya biletlərinə, şans oyunlarına varını-yoxunu yatırıb batması kimi bir hissidir, gözlərini yumub yenilik istəmək. Yeninin bəlkə daha pis olacağını düşünmədən, səhranın ortasında əlindəki su qabını boşaldaraq onu doldurmaq üçün suya bənzətdiyi ilğımın dalınca düşən miskin səfil halıdır düşünmədən yenilik istəmək. Düşünmədən deyirəm, çünki düşünməklə düşünməmək arasındakı fərq alçaldan yeniliklə yüksəldən yenilik arasındakı fərq kimidir. Birində hər şeyi itirərsən, digərində isə çox şey qaza-

narsan. Məncə ən yaxşı nümunə elə ilk dəyişikliyi, ilk yeniliyi edən şəxsin timsalında, Adəm peyğəmbərin timsalında ələ alınarsa daha yaxşı cavab tapırıq. Quran bizə bu haqq-hesabı anlatdıqdan sonra belə məsləhət verir: **“Ey Adəm oğulları! Ayıb yerlərini özlərinə göstərmək üçün libaslarını soyundurub cənnətdən qovdurduğu kimi şeytan sizi də aldadıb yoldan çıxartmasın...”** (əl-Əraf, 27) Bu ayədən götürüləcək dərsləri bir neçə bənddə sıralamaq olar:

a) Adəm və Həvva qissəsində insan oğlu üçün hələ də götürüləcək çox dərslər var.

b) Şeytan aldadıcı hərəkətlərindən heç əl çəkməyəcək, Adəm oğullarını yoldan çıxartmaq üçün əlindən gələn hər vasitədən istifadə edəcək.

c) Şeytanın hiylələrindəki əsas məqsəd insanı cənnətdən uzaqlaşdırmaqdır.

d) İnsanı cənnətdən çıxartmağın tək yolu onu Rəbbini xatırlamaz hala gətirib Rəbbinin göstərdiyi yoldan uzaqlaşdırmaqdır.

e) Şeytanın hiylələri arasında geyim və ayıb yerlərin bir-birinə göstərilməsi çox mühim bir yer tutmaqdadır.

f) Ayıb yerlərin ifşası bir ədəbsizlik nümunəsidir. Demək ki, ədəb xəttini keçmək şeytanın təsir dairəsinə girmək deməkdir.

g) Allah bizə mərhəmətinin əsəri olaraq qarşımızdakı təhlükəni xəbər verməkdədir. Bu xəbərdarlığı nəzərə almayan insan öz əli ilə özünü cənnətdən uzaqlaşdıraraq özünə zülm etməkdədir.

Bu bəndlərin sayını daha da çoxaltmaq olar. Lakin kaş bu dediklərimizi yaxşı başa düşüb yerinə yetirməyi bacara bilək! Kaş ki hər dəyişikliyi edərkən Quranın “heç düşünməzlərmə” nidasını nəzərə alaraq qərar verə bilsək!

Qarşıdan yeni bir il gəlir. Şəxslərin maddi imkanlarından asılı olaraq hər kəs arzuladığı yeniliyi həyata keçirə bilmir. Məsələn, yeni bir maşın ala bilmir, yeni bir ev ala bilmir, yeni bir telefon ala bilmir, kimisi də bu il yeni bir qış paltosu ala bilmir. Yəni insanın maddi imkanına görə yenilik imkanları daralır. “Yeni İl” bayramında isə bu məsələ bir az xarakteristikasını dəyişir. Çünki maddi-mənəvi təbəqəsindən asılı olmayaraq hər kəs yeni bir ilə qədəm basır. Başqa yenilikləri edə bilməyən bir çox insan heç olmasa bu yenilik səbəbi ilə təsəlli tapır, sevinir və ya heç olmasa sevinirmiş kimi görünür. Bu il əldə edə bilmədiklərini bəlkə yeni bir ildə, yeni bir başlanğıc ilə əldə edə biləcəyinə dair ümidlər baş alıb gedir. Balacasından böyüyünə, uşağından qocasına hər kəsi qucaqlayan bu sevinc anını heç kəs onların əlindən ala bilməz. Sevinək, amma görəsən, nəyə sevindiymizi düşünürük mü? Sevinək, amma bu yeniliyin bizə nə gətirib bizdən nə alacağını heç düşünürük mü? Əgər cavabımız “heç nə”-dirsə, onda nəyə sevinirik? Yox, əgər udmaq istəyiriksə etdiyimiz yeniliyi düşünərək etməli deyilikmi? Bunu da keçək, deyək ki, yeniliyimizi həyata keçirərkən həya sərhəddində qalıb, ədəb-ərkanımızı mühafizə edib sevinək, deyək-gülək. Bəs yaxşı, hər şeydə “yenidən” deyib başlamağı xoşlayan insan oğlu niyə “yenidən diriliş” deyəndə donub qalır? Görəsən, bu yeniliyə hazır olmadığımız üçün ola bilərmiz? Bəlkə də bunu yenilik olaraq deyil, əslimizə, Rəbbimizə qayıdış olaraq gördüyümüz üçün də ola bilərmiz? Hər nə isə, ümid edirəm ki, içimizə bir ümid kimi yerləşən və çox şeylər gözlədiyimiz yeniliyimiz bizi utan-dırmasın, alçaltmasın, əksinə, daha da yüksəlsin.

MƏNƏVİ XƏSTƏLİKLƏRİN MƏNBƏYİ

KİN

Bildiğimiz kimi kin, qəzəb, nifrət dinimizdə bəyənilməyən xüsusiyyətlərdən olub, mənəvi xəstəliklərdən sayılır.

İnsanda kin qisas almaq üçün qəlbə özünə yuva quran bir duyğudur. İnsan bəzən intiqam ala bilməyəndə onun daxilində yaranan qəzəb gizli düşmənçilik duyğusuna çevrilir. O, kin bəslədiyi insandan intiqam almaq üçün fürsət gözləyir. Yəni kinin başlıca mənbəyi qəzəb və nifrət hissidir.

Müqəddəs kitabımız Qurani-Kərimdə kafirlərin möminlərə qarşı duyduqları kin və nifrət haqqında belə buyrulur:

“Ey iman gətirənlər! Özünüzdən başqasını özünüzə sirdaş (dost) tutmayın. Onlar sizin barənizdə fitnə-fəsad törətməkdən əl çəkməzlər, sizin (zərərə və) əziyyətdə düşməyinizi istəyirlər. Həqiqətən, onların sizə qarşı olan ədavəti ağızlarından çıxan sözlərdən aşkar olur. Amma ürəklərində gizlətdikləri (düşmənçilik) isə daha böyükdür. Əgər düşünüb dərk edirsinizsə, (onların sizə bəslədikləri ədavət barəsindəki) ayələri artıq sizə izah eddik” (Ali-İmran, 118).

Kafirlərin möminlərə bəslədikləri kin və nifrət başa düşüləndir. Çünki kin və nifrət küfrün nəticəsidir. Ancaq təəssüf-

lər olsun ki, bəzən bu cür hisslər yaşadığımız cəmiyyətdə insanlar arasında yaranır. Halbuki kin bir çox mənəvi xəstəliklərin mənbəyi, cəmiyyəti sarsıdan dəhşətli bir əməldir. Bir müsəlmanın digər müsəlmana bəslədiyi bu duyğu digər mənfi xüsusiyyətlərin yaranmasına gətirib çıxarır. Bunların başlıcası həsəd, nifrət, qeybət, əlaqələri kəsmək, insanları özündən aşağı görmək, sirləri açmaq, müxtəlif şəkillərdə insanlara əziyyət vermək kimi mənfi davranış və xüsusiyyətlərdir.

Sevimli Peyğəmbərimiz Həzrət Muhamməd (s.ə.s) müsəlmanlara yaraşmayan bu mənfi xüsusiyyətlərdən uzaq durmaq və ümmətinə örnək olmaq üçün belə dua etmişdir: *“Ey Rəbbim! Qəlbimi hidayətə yönəlt, dilimi doğru qıl, köksümdəki (qəlbimdəki) hiylə və kin duyğusunu apar”*. Kin və həsəd insanı daxilən yeyir, o insan, haqqı demək istərkən daxilindəki kin, nifrət ona mane olur.

Belə insanlar hətta həyatda istəyirlər ki, istər özləri, istərsə də övladları layiq olmadığı mərtəbədə olsunlar. Çox təəssüf ki, qanuni və insani hisslərdən uzaq olan belə insanlar yaşadığımız cəmiyyətlərdə daim olub və olmuşlar. Diqqətlə ətrafımıza və yaxın çevrəmizə diqqət yetirsək, bu kimi xüsusiyyətləri öz mənəvi aləmində daşıyan təbəqələri görür və duymuş olarıq. Bir daha qeyd etdiyimiz bu kimi duyğular öz sahibinin dini həyatını məhv edir. Həmin insanın cəmiyyətdə xeyirxah işlər görməyinə və əsas olaraq bu dünyaya nə üçün gəldiyini və kamil bir insan kimi formalaşmasının qarşısını alır. Belələri bu dünyada ikən özlərinin necə rəzil bir təbəqəyə aid olduqlarını görmürlər. Ancaq özlərinin ətrafa və yaxınlarına daim yardımçı, xeyirxahlıq etdiklərini düşünərlər. Belə xüsusiyyəti özündə cəmlədən insanlar qəzəbli olanda ətrafdakıla-

“Ey iman gətirənlər! Özünüzdən başqasını özünüzdə sirdaş (dost) tutmayın. Onlar sizin barənizdə fitnə-fəsad törətməkdən əl çəkməzlər, sizin (zərərə və) əziyyətə düşməyinizi istəyirlər. Həqiqətən, onların sizə qarşı olan ədavəti ağızlarınızdan çıxan sözlərdən aşkar olur. Amma ürəklərində gizlətdikləri (düşmənçilik) isə daha böyükdür. Əgər düşünüb dərk edirsinizsə, (onların sizə bəslədikləri ədavət barəsindəki) ayələri artıq sizə izah etdik” (Ali-İmran, 118).

ra ədavətli olduqlarını dərhal bürüzə verərlər.

Yaşadığımız cəmiyyətdə bu tip insanlara rast gələndə nədənsə xalq arasında belə bir deyimi tez-tez eşidirik: “O insanın sənə qəzəbli olduğuna baxma, ürəyi təmizdir”. Bu deyimlə razılaşmaq olmaz, çünki əməllər niyyətə görədir. Deməli, niyyətin sağlamsa, qəlbindən keçən və dilinə gələn sözlər gözəl və tərbiyəvi olar. Belə pis xüsusiyyətlərdən uzaq olmaq üçün Sevimli Peyğəmbərimiz Muhamməd (s.ə.s) müsəlmanlara belə buyurmuşdur: *“Canımı əlində tutan Allaha and içirəm ki, sizlər iman etmədikcə Cənnətə girə bilməzsınız. Bir-birinizi sevmədikcə də həqiqətən iman etmiş olmazsınız. Bir-birinizi sevməyə yardım edəcək vasitəni sizə xəbər verimmi? Aranızda salami yayın”*.

Son olaraq qeyd edək ki, kin və nifrət duyğuları ilə dolu olan bir cəmiyyətdə dini-insani duyğular zədələnir. Məhz bu səbəbdən bütün səmavi dinlər kini bəşəriyyətə, insanlığa uyğun olmayan ən dəhşətli xüsusiyyət kimi tanıtmış, qınamış və qadağan etmişdir.

İXLAS SURƏSİ

İxlas surəsi Məkkədə nazil olub, dörd ayədir. Bir və tək olan Allahın sifətlərindən bəhs edir. O, kamal sifətləri özündə toplayan, daim özünə müraciət edilən, heç bir şeyə möhtac olmayan, nöqsan sifətlərdən, cinsi və bənzəri olmaqdan uzaq olan Allahdır. Bu surə, eyni zamanda, təslisə inanan xristianları və Allahın övladı və nəsl olduğunu iddia edən müşrikləri rədd edir.

Bu surənin “İxlas»dan başqa bir çox adları vardır. Bəzi alimlər bunların sayını iyirmiyə qədər çıxarırlar. Bu adların ən məşhurları; Saməd, Tövhid, Mərifət, Təfrid, Təcrid və Nicatdır.

“(Ya Peyğəmbər! Allahın zəti və sifətləri haqqında səndən soruşan müşriklərə) de: “(Mənim Rəbbim olan) O Allah birdir (heç bir şəriki yoxdur); Allah (heç kəsə, heç nəyə) möhtac deyildir! (Hamı Ona möhtacdır; O, əzəlidir, əbədidir!) O, nə doğmuş, nə də doğulmuşdur! (Allah Özünə heç bir övlad götürməmişdir!) Onun heç bir tayı-bərabəri (bənzəri) də yoxdur!” (İxlas; 1-4)

İbn Cüzey belə deyir: Bil ki, Allahın “birdir” deyə vəsfələnməsinin üç mənası vardır. Hamısı da O Uca Allah haqqında doğrudur. Birincisi O birdir. Onun yanında bir ikinci ilah yoxdur. Bu, sayı mənasında bir olmadığını ifadə edir. İkincisi, O təkdir, bənzəri və ortağı yoxdur deməkdir. Necə ki, “Filan şəxs, əsrində təkdir” deyirsən. Bu, onun bənzəri yoxdur deməkdir. Üçüncüsü, Allah birdir, bölünməz, parçalara ayrılmaz. Bu surədən məqsəd, müşriklərə bir cavab olaraq, Al-

lahın ortağı olmadığını bildirməkdir. Uca Allah, Quranda birliyini göstərən dəlillər gətirmişdir. Bunlar həqiqətən çoxdur. Bunların ən açıq olanları bu dörd dəlildir. Birincisi, **“Heç Yaradan Allah, yaratmayana bənzəyərmil?”** (Nəhl surəsi; 17) ayəsidir. Bu, yaratma və meydana gətirmə dəlilidir. İkincisi, **“Əgər (yerdə və göydə) Allahdan başqa tanrılar olsa idi, onların ikisi də (müvazinətdən çıxıb) fəsada uğrayardı.”** (Ənbiya surəsi; 22) ayəsidir. Bu sağlam və bənzərsiz yaratmanın dəlilidir. Üçüncüsü, De: **“Əgər Allahla yanaşı, (müşriklərin) dedikləri kimi, tanrılar olsa idi, onlar ərş sahibinə (yaxın düşmək, yaxud onunla vuruşmaq üçün) bir yol axtarardılar.”** (İsra surəsi; 42) ayəsidir. Bu hakimiyyət və üstünlük dəlilidir. Dördüncüsü, **“Allah (Özünə) heç bir övlad götürməmişdir.** (Nə İsa Onun oğlu, nə də mələklər Onun qızlarıdır. Əksinə, onların hamısı Allahın qüdrətindən yaranmış məxluqatlardır). Onunla yanaşı (ibadət ediləcək) heç bir tanrı yoxdur. Əgər belə olsaydı, onda hər bir tanrı əlahiddə öz yaratdıqları ilə gedər, (öz məxluqatını ayıraraq) və onların bir qismi (dünyadakı padşahlar kimi) digərinə üstün olmağa çalışardı.” (Muminun surəsi; 91) ayəsidir. Bu da, birdən çox ilah olduğu təqdirdə çekişmə və üstün olmağa çalışma olacağına dair dəlildir.

Bu surə Allaha övlad nisbət edənlərin hamısını rədd edir. Məsələn, **“Üzeyir, Allahın oğludur”** deyən yəhudiləri; **“Məsih Allahın oğludur”** deyən xristianları (Tövbə surəsi, 30) və **“Mələklər**

Allahın qızlarıdır” iddiasında olan ərəb müşriklərini rədd edir. (Ənam, 100-101)

Xristianlar, Allahın “Ata, oğul və Ruhul Qüds” şəklində üç uqnumdan meydana gəldiyinə inanırlar. Bu Quran-ı Kərimin **“And olsun ki, Allah “üçün üçüncüsüdür” deyənlər kafir olmuşdur. Halbuki bir olan Allahdan başqa heç bir tanrı yoxdur.”** (Maidə; 73) ayəsinin işarə etdiyi təslis inancıdır. “Xristianlar “üçün bir, birin üç” olduğuna inanır və özlərinin tək Allaha inandıqlarını iddia edirlər. Allah, zalımların iddialarından çox uzaqdır.”

Qüdsi hədisdə belə deyilir: “Uca Allah belə buyurur: “Adəm oğlu mənə təkzib etdi. Halbuki buna haqqı yox idi. Mənə söydü. Halbuki onun buna da haqqı yox idi. Mənə yalanlamasına gəlincə, o belə deyərək mənə təkzib etdi: Allah mənə yaratdığı kimi, əsla təkrar diriltməyəcəkdir. Halbuki, onu yoxdan yaratmaq, mənə təkrar yaratmaqdan daha asan deyil. Mənə söyməsinə gəlincə, o da “Allah, Özünə övlad götürdü!” deməsidir. Halbuki mən, təkam, samədəm. Övlad götürməyən, doğmayan yoldaşı və tayı ol-

mayan ilaham. (Buxari, Təfsir-i Surə, 112, 1-2; Nəsai, Cənaiz, 117)

Hz. Peyğəmbər (s.ə.s) belə buyurmuşdur: **“Kim İxlas surəsini oxusa, Quranın üçdə birini oxumuş kimi olar”** (Bu hədisi Übey b. Ka’b’tan mərfu olaraq Əhməd b. Hənbəl və Nəsai rəvayət etmişdir. Bax: Buxari, Fədailu’i-Quran 9; Tirmizi, Fedvilu’I-Quran, 10,11; Nəsai, iftitah, 69 (fərqli sözlərlə)) Alimlər belə deyir: Bu, İxlas surəsinin bir çox mənə, elm və məlumatları ehtiva etdiyi üçündür. Çünki Qurandakı elmlər üçdür: Allahın birliyini göstərən ayələr, Əhkam ayələri və Qissələr. Bu surə, Allahın birliyini göstərən ayələri əhatə etdiyi üçün Quranın üçdə biri sayılır. Bəziləri belə deyir: Savab baxımından Quranın üçdə birini oxumağa bərabərdir. Yəni bu surəni oxuyana, Quranın üçdə birini oxuyana verilən savab qədər savab vardır.

“Cümə namazından sonra, yeddi dəfə İxlas və Muavvizəteyn (Fələq və Nas) oxuyan, bir həftə qəzadan, bəladan və pis işlərdən qorunar.” (İbni Sünni)

VAXTIM OLSAYDI...

Biz vaxtın qədrini nə vaxt bilirik? Vaxt bizim üçün əhəmiyyət kəsb edirmi, yoxsa bizim uğursuzluğumuzun baiskarı elə vaxtdır? Bunun cavabını da vaxtı gələndə biləcəyik.

Hər kəs vaxtsızlıqdan şikayət edir. Kimi dindirsen, deyəcək ki, vaxtım yoxdur, işim çoxdur, baş qarışıb və s. Həqiqətən də, belədir. Heç kimin indi vaxtı yoxdur. İşimiz çoxdur. Vaxtımız işimizi görməyə yetmir. Niyə? Çox maraqlıdır ki, başladığımız işi vaxtında başa vura bilmirik. Nə isə çatışmır sanki. Vaxtın bərəkəti qalmayıb deyib bütün günahları vaxtın üstünə atırıq. Qohum-əqrəbələri, dost-tanışı axtarmağa

da vaxtımız qalmadı. Elə vaxt olur ki, axtardığımız adamlar da bizim onlara işimiz düşəndə onları axtarmağa vaxt tapırıq.

Həyat o qədər çətinləşdi ki, bəzən kredit yerinə zaman möhlət alırıq. Düşünməyə vaxt, zaman lazımdır. Bir həqiqətin ortaya çıxması üçün vaxta, zamana ehtiyac var. Vaxtımız yoxdur, vaxtın vaxtını da almayaq. Vaxtilə vaxtın qədrini bilirdilər. Qənaətimə görə, keçmişdə vaxtdan şikayət edənlər az olardı. Vaxtım yoxdur deyənlər, bəlkə də, tapılmazdı. Necə də qəribədir, keçmişimiz də bir vaxtdır, zamandır, bugünümüz də bir vaxtdır, zamandır, gələcəyimiz də bir vaxt və zaman

olacaqdır. Ancaq aralarında çox fərqliliklər var və olacaqdır. Vaxtımızı günəşə bağlasaq, keçmişdə də günəş eyni saatda doğurdu və eyni saatda batırdı, bu gün də eyni vaxtda doğur və eyni vaxtda batır. Ancaq o vaxtın bərəkəti var idi, sanki, indiki vaxtın bərəkəti yoxdur.

“Vaxtında işini görən heç bir zaman peşman olmaz”. Çox gözəl deyilmiş bir ifadədir. Həqiqətən də vaxtında işini görən adam heç vaxt peşman olmaz. Ancaq “iş vaxtında görməyə” necə nail olmaq mümkündür? Həyatı necə qurmalıyıq ki, işimizi vaxtında görə bilək? Yaxud da “vaxtında işimizi görüb” həyatımızı necə qurmalıyıq? Bunun cavabına vaxtımız çatmayacağı üçün burada buna cavab verməyəcəyik. Çünki “vaxtımız azdır”.

Tarixdə o qədər aforizmlər və ortaya atılan nəzəriyyələr var ki, onları oxuyanda insan cuşa gəlir. Bunlardan biri də elə bu “vaxtında işini görən heç bir zaman peşman olmaz” ifadəsidir. Amma bir şeyi də unutmayaq ki, nə vaxtında işi görən adam fəxr etsin, nə də vaxtında işini görməyən adam peşman olsun. Qurduğun planı həyata keçirərkən mütləq bir əngələ rast gələcəksən. Bu, həyatın qanunudur. Bunu dəyişmək olmaz. Nəyi necə, nə zaman edəcəksən, onu da tam olaraq bilmirsən.

Yaşadığımız bu həyatda planlarımızı bizim cızmağımıza ehtiyac yoxdur. Onsuz da bizim planımız cızılıbdır. Bəzən yaşlı nəsilrlə həmsöhbət olanda onların öz keçmişlərini necə yad etdiklərini görürsən. Kimisi fəxrlə ağız dolusu keçmişindən, şərəfli həyat yolundan bəhs edir. Yəni tam dəqiq desək, “işini vaxtında görmüşdür”. Amma bəzən də bunun əksinin şahidi də oluruq.

“Vaxtında bu işi görseydim, indi bilirəm, mən nə olacaqdım?”, “Vaxtında oxusaydım, indi mən Oksford universitetinin fəxri kürsüsündə oturub alimlərə dərs deyirdim”, “Vaxtında imkanım olsaydı, evim-

Bəzən vaxtımızı da bölürük. “Boş vaxt”, “dolu vaxt”. Vaxtımızın boş keçdiyindən şikayətlənirik. Həmişə soruşulan bir söz var: “Boş vaxtlarında nə işlə məşğul olursunuz?”. Cavabı da fərqli-fərqli olur. Kimisi boş vaxtını “kitab oxumaqla” keçirir, kimisi “musiqiyə qulaq asmaqla keçirir”, kimisi də “idmanla məşğul olduğunu” söyləyir. Çox maraqlıdır ki, kitab oxumaq nə vaxt “boş iş” oldu ki, biz boş vaxtımızı kitab oxumaqla doldururuq.

eşiyim olardı, məşnım, tanışım çox olardı” və beləliklə, bu və buna bənzər ifadələri, deyimləri artırma bilərik.

Bəzən vaxtımızı da bölürük. “Boş vaxt”, “dolu vaxt”. Vaxtımızın boş keçdiyindən şikayətlənirik. Həmişə soruşulan bir söz var: “Boş vaxtlarında nə işlə məşğul olursunuz?”. Cavabı da fərqli-fərqli olur. Kimisi boş vaxtını “kitab oxumaqla” keçirir, kimisi “musiqiyə qulaq asmaqla keçirir”, kimisi də “idmanla məşğul olduğunu” söyləyir. Çox maraqlıdır ki, kitab oxumaq nə vaxt “boş iş” oldu ki, biz boş vaxtımızı kitab oxumaqla doldururuq.

Vaxtı dəyərləndirmək çox əhəmiyyətlidir. Vaxtını dəyərləndirmək üçün də vaxtımız olmalıdır. Həyatımız vaxtdan ibarətdir. Amma bu vaxt bizim lehimizə olduğu kimi, əleyhimizə də işləyə bilər. Dinimiz də vaxta çox dəyər vermişdir. Hər şey vaxtdan başlayır. Vaxt hər şeyimizdir. Hər şeyimizin qədrini vaxtında bilməliyik ki, vaxtı gələndə peşman olmayaq.

Bir neçə il bundan qabaq bir qəzətdən bu cümləni oxumuşdum: “Vaxtım olsaydı, vaxtı boğardım”. Kimə aid olduğunu da bilmirəm. Ancaq çox xoşuma gəlir bu ifadə. Ancaq bunu bilirəm ki, biz vaxtı boğa bilməsək də vaxt bizi boğur.

Sual Cavab

Sual: Namazda səcdədə ikən ayaqların yerdən üzülməsi ilə namaz batil olurmu?

Cavab: Məlumdur ki, namazda səcdə etmək fərzdır. Onun ən mükəmməl şəkli isə Hz. Peyğəmbər (s.ə.s) hədisində buyurduğu kimi yeddi üzvlə edilməsidir. Hədisdə belə buyurulur: *“Mənə yeddi üzv üzərinə səcdə etmək əmr olundu. Bunlar alın, (əli ilə burnuna da işarə etdi), iki əl, iki diz və iki ayaqdır”* (Buxari, Azan, 133, 134, 137; Müslim, Səlat, 226, 227, 229, 230). İslam alimlərinə görə, ayaqların yalnız bir barmağının yerə dəyməsi ilə sözügedən fərz yerinə yetirilmiş olur. Ancaq namaz qılan bir şəxs iki ayağından heç birini yerə qoymazsa, namaz səhih olmaz. Ayaqlardan biri alınla birlikdə “sübhənəllah” deyəcək qədər yerə dəyərsə, daha sonra qalxsa belə, səcdə yerinə yetirildiyi üçün namaz pozulmur. Yəni, səcdə boyu heç yerə qoymadan ayaqların hər ikisinin də yerdən üzülməsi namazı batil edir.

Sual: Qadının kəsilmiş saçını qaynaq məqsədilə kiməsə satması haramdır mı?

Cavab: Burada iki məsələ var: birincisi, qadının saçının satılması; ikincisi isə, saçın qaynaq olaraq istifadə olunması. Satışının hökmü ilə bağlı alimlərin rəyləri əsasında belə bir nəticəyə gəlmək olar: qadının (kişinin) saçının nəcis olmaması, ondan istifadənin və satışının açıq-aydın qadağan edilməməsi səbəbailə həm kişi, həm də qadının saçının satışı ümumi olaraq caiz hesab olunmuşdur. Yəni, saç satıb bunun müqabilində pul almaq halaldır.

İkinci məsələyə gəlincə, qadın saçını qeyri-halal, qeyri-əxlaqi məqsədlər üçün istifadə edəcəyini bildiyi şəxsə yox, halal yolda, zərurət olaraq istifadə edəcəyini bildiyi şəxsə sata bilər. Çünki müsəlman bilərəkdən haram və qadağan olan bir şeyin edilməsinə vasitəçi olmamalıdır. Belə ki, saçlarında tökülmə və digər xəstəliklər səbəbilə parik və qaynaq etdirmək məcburiyyətində qalan qadınların bunlardan istifadə etməsi caizdir. Ancaq başqalarına daha gözəl görünmək, başqalarının diq-

qətini cəlb etmək, eləcə də başqalarından fərqlənmək məqsədilə qaynaqdan istifadə etmək caiz deyil və günahdır. Hz. Peyğəmbərin (s.ə.s) “*Qaynaq edənə və etdirənə Allah lənət etsin*” (Buxari, Libas, 83, 85; Müslim, Libas, 33) hədisi də məhz bu məqsədlə edənlər üçün deyilmişdir.

Sual: Tövbə surəsinin 113-cü ayəsinə görə valideyni müsəlman olmayan bir kəsin namazda “Rəbbənəğfirli” duasını oxuması doğrudurmu?

Cavab: “Tövbə” surəsinin 113-114-cü ayələrində buyurulan “**Müşriklərin cəhənnəmlik olduqları (müsəlmanlara) bəlli olduqdan sonra onlarla qohum olsalar belə, Peyğəmbərə və iman gətirənlərə onlar üçün bağışlanma diləmək yaraşmaz! İbrahimin öz atası üçün bağışlanma diləməsi isə ancaq ona verdiyi bir vədə görə idi. Atasının Allaha düşmən olması İbrahimə aydın olduqda o öz atasından uzaqlaşdı (onunla bütün əlaqələrini kəsdi)**” ifadələrinin Hz. Peyğəmbərin (s.ə.s) əmisi Əbu Talibin və ya anasının bağışlanması üçün dua etməsi, yaxud bəzi möminlərin müşrik olaraq ölənin yaxınlarının bağışlanmaları üçün dua etmələri səbəbilə nazil olduğuna dair fərqli rəvayətlər vardır. Qeyd edək ki, ayədə həm Hz. Peyğəmbər (s.ə.s), həm də möminlərdən bəhs olunması və ondan sonra gələn ayədə də Hz. İbrahim (ə.s) məsələsinə toxunulması nəzərə alındıqda, əsil məqsədin müəyyən bir məsələ ilə bağlı hökm vermək yox, bu mövzu ilə əlaqədar bir prinsipə diqqət çəkmək üçün olduğu aydın olur. Məhz bu prinsip də odur ki, həyatındakı bütün fərsətləri bir kənara qoyub Allaha şərik qoşan və bunda israr edən, eyni zamanda müşrik olaraq öldüyü dəqiqliklə bilinən kəslərin bağışlanması üçün dua etmək Allah dərgahında doğru qəbul edilən bir davranış deyildir. Təfsir alimlərinin bəzilərinə görə, bu ayədə müşriklərin bağışlanması üçün dua etmə qadağası, onların müşrik olaraq öldüklerinin yəqin edilməsi ilə məhdudlaşır. Ona görə də, hər hansı bir şəxs həyatda ikən onun kafir olaraq öləcəyi bilinmədiyi üçün, möminin həyatda olan inancsız bir kəsin hidayəti və bağışlanması üçün dua etməsində hər hansı günah yoxdur. Hz. Peyğəmbər (s.ə.s) də həyatda olduğu müddətdə imansız öləcəyini düşünərək heç kəsi Allahın düşməni elan etməmişdir. Əksinə, ona haqsızlıq edənlərə, ona qarşı müqavimət göstərənlərə bilmədikləri üçün Uca Allahın onlara hidayət verməsini istəmiş və onları bağışlamasını diləmişdir. Bundan əlavə, yuxarıda qeyd edilən ayədə Hz. İbrahimin (s.ə.s) atası üçün dua etməkdən vaz keçməsi, atasının müşrik olaraq öldüyündən əmin olmasından sonra olmuşdur.

Sual: Məğrib (axşam) namazında bilmədən 3-cü rükətdən sonra qalxdım 4-cü rükəti də qıldım. Bu halda namazım batildir?

Cavab: Məğrib namazında 3-cü rükətdən sonra qalxıb namaza davam edən zaman dördüncü rükətin səcdələrini etmədən xəta edildiyi xatırlansa, dərhal oturub səhv səcdəsi etməklə namaz tamamlanmalıdır. Ancaq 4-cü rükətin səcdələri edilərsə, artıq dörd rükət nafilə namaz yerinə keçir və axşam (məğrib) namazı mütləq təzədən qılınmalıdır. Dörd rükətli fərz namazlar 5-ci rükətin səcdəsinə qədər və ya 2 rükətli fərz namaz (sübh namazı kimi) 3-cü rükətin səcdəsinə qədər, yəni səcdələri etmədən xatırlandıqda, səhv səcdəsi edilərək namaz tamamlanır. Əks təqdirdə, birincisi 6 rükətə, ikincisi də 4 rükətə tamamlanaraq nafilə ibadət kimi yerinə yetirilir. Həmin vaxtın fərz namazı isə təzədən qılınmalıdır.

Allahın dövr edən ruzisi

*Fatimə Əhmədliyə
həsr olunur.*

– Ay ata, bax, on manat, – bir əliylə atasının əlindən tutan doqquz yaşlı Zəhra o biriylə yerdəki göy onluğu göstərdi.

Şəhərdə xeyli gəzmişdilər, dondurma yemişdilər, yelləncəklərə minmişdilər, indi isə evə qayıdırdılar. Tez gözünü yerə zilləyən ata sakit səslə dilləndi:

– Yavaşca əyil, götür.

Qız əyilib onluq əskinası yerdən götürdü və instinktiv olaraq atasına uzatdı.

– Qızım, gəl bir az burda gözləyək, birdən yiyəsi gəlib çıxar, – pulu götürüb əlində saxlayan ata sanki qızını az öncə cinayətə sövq edibmiş kimi dilləndi.

– Hə, gözləyək, – Zəhra elə həvəslə dilləndi ki, sanki pulun yiyəsi bu dəqiqə qarşılarında peyda olacaqdı.

– Diqqətnən bax, gör, ora-bura qaçan, nəysə axtaran adam görmürsən? – atası dedi və hər ikisi ora-bura boylanmağa başladı.

– Bəlkə girək marketlərə, pulu itirən elə bilər ki, pulunu orda yerə salıb, – qız dilləndi.

– Hə, doğrudan e. Sən ağıllıymışsan ki, qızım.

Onlar yaxınlıqdakı ərzaq, geyim malları satılan mağazalara, aptekə girdilər, adamların üzlərinə baxdılar, hərəkətlərinə fikir verdilər, bir nəfər də olsun pul itirən adama oxşar kimsə gözü dəymədi. Ata ürəyində arzu edirdi ki, yiyəsi tapılmasın, pul qızına qalsın. “Ya da bu on manatı itirənin ona ehtiyacı varsa, qoy Allah onu elə bu dəqiqə qabağımıza çıxartsın. Yox, bu pulu itirmək kiminsə vecinə olmayacağısa, deməli, Zəhranın qismətiymiş”. Ata az öncə qızı pulu görən kimi xəbər edəndə, görməmişcəsinə tez “Əyil, yavaşca götür” deməsinə görə pis olmuşdu: “İndi yüz faiz elə bilir, mən pulu tək görsəydim, sakitcə götürüb cibimə qoyardım, heç kimə baxmadan rahatca yoluma davam edərdim. Amma Allah şahiddi ki, sonra pulu öz yiyəsinə verməyə hazır idim”.

– Qızım, özün də gördün ki, on manatın yiyəsi üzə çıxmadı. Pulu sən tapmısan, elə sənə də düşür.

Qız çaşqın halda on manatı götürdü.

– Özünə kukla alarsan, nə bilim, peçenye alarsan. Bir sözlə, ürəyin nə istiyir alarsan özünə. Kukla baha olsa, pul çatmasa, üstünü mən düzəldərəm.

Zəhra “Sağ ol” deyəndən sonra pulu bir müddət əlində saxlayıb atasına qaytardı:

– Sən bunu iki beşlik... Ya da beşini manatlıqlar, o birini də bir beşlik edib verə bilərsən mənə?

Atası heç nə demədən şalvarının cibindən pulları çıxartdı, manatlıqları çox idi, iki beşlikdən birini, qalanlarını isə beş dənə manatlıq əskinaslar edib qızına uzatdı və onluğu götürdü. Evə çatana yaxın qızına dedi ki, pul tapmağın barədə anana heç nə demə, birdən bilsə ki, səndə on manat var, deyərsən ata verdi.

* * *

Arvadıyla “Yaşıl bazarda” bazarlıq edirdi. Kişi iki kilo Qızıləhməd alması, soğan, kartof aldı. Göyərti almaq üçün beşliyi uzadanda, satıcı xırda pul istədi. Kişi arvadına tərəf çöndü, arvad çantasını eşələyib, ordan bir manat çıxarıb satıcıya uzatdı...

Avtobusla evə qayıdırdılar.

– Bura bax, ay kişi, sən niyə Zəhraya tək manatlıqlar vermişən? – arvad birdən soruşdu.

– Nədi ki? Mən qızıma pul verəmmərəm?

– Yox, niyə vermirsən ki? O gün şəhərə çıxmışdıq sinifdən xaric kitablar almaq üçün. Yalan olmasın, şəhərdə dilənçi qalmadı manatlıq verməsin.

– Neçə dilənçiyə pul verdi ki?

– Elə gözümlün qabağında üçünə verdi. Allah bilir, mən ora-bura baxanda siçan kimi qaçıb neçəsinə gizləncə verib. Danladım xeyli, dedim, ay qız, birinə verdin, başa düşdüm, cəhənnəm, ikisini də başa düşdüm. Bəs üçüncü nə idi?

– Atalar üçdən deyib, yəqin ona görə üçünə verib.

– Qəpik də yox e, manatla verirdi. Deyirəm, a bala, atan məktəbdə məllim işliyi, uşaq hazırlaşdırmaqna pul qazanır,

enerjisi gedir, bizi dolandırır, milyon qızı deyisən ki, kimə gəldi pul səpəliyəsen.

– Yaxşı, o pul verdikləri adamlar heç olmasa dilənçilərə oxşuyurdular?

– İçində bir şikəsti varıydı, biri də qoca arvadıydı. Amma fırıldaqçıya oxşuyurdular.

– Nə bilirsən fırıldaqçıydılar? Qoca yəqin yiyəsiz pensioneriymiş, o birisi də, doğrudan şikəst ola bilərdi. Bəyəm, sən onun durub gəzməyinə qıraqdan tamaşa elədin ki, biləsən...

– Ehh, ay kişi, – ərinin sözünü kəsdi, – sən bilmirsən, onların hamısı mafiya-dı. Əşi hamısı bir yana, bütün bunnardan sonra dünən axşam mənə bir beşlik gətirib deyir, ay mama, bunu manatlara xırdala, özümə Ülkər peçenyesi alacam. Dirşəyimi göstərdim, dedim get özünü dola. Mən buna pul xırdalayacam, bu da gedib fırıldaqçı dilənçilərə manatna pul paylayacaq...

Arvad deyilməyindəydi, kişi isə artıq ona qulaq asmırdı. Şükür edirdi, sevinə-sevinə fikirləşirdi: “Qızın ruzisi olacaq. Allah belə qızı ruzisiz qoymaz. Mən də onun kimi ydim”. Məktəbdə oxuyanda imkanlı qohumlardan kimsə ona pul verəndə, dilənçiyə də olmasa, atasından gizlin evdar anasına verib deyirdi ki, özünə jaket al, “Quş südü” şokoladı al. Üçdə oxuyanda, bir payız günü küçədə yerə tökülmüş sarı yarpaqların arasında Sovetin yaşıl üçlüyünü tapanda da aparıb anasına vermişdi...

Fikrində tutmuşdu ki, evdə qızına beş-altı dənə iyirmi qəpiklik verib deyəcək ki, şəhərdə qabağına çıxsan, diqqətlə bax, yalançı yox, əsl dilənçilərə ver bu qəpikləri, tapdığın puldan qalan o beş manatı isə özünə xərclə. Eyni zamanda bilirdi ki, qızı o beşliyi xırdalayacaq, manatlıqlardan ikisini də xırdalayıb qəpiklərlə dilənçilərə verəcək. Elə böyüyəndə də aldığı maaşdan, premiyadan xəstə qohumların dərmanlarına, feysbukda tanımadığı birisinin əməliyyatına pul ayıracaq. Qızının həyatını bütün çətinlikləriylə bir anlığa kinolent kimi təsəvvürünə gətirən ata gözünü yumub ürəyində Allaha dua etdi: “Ey böyük Allah, Zəhranın ruzisini əskik etmə, onu ruziylə dözülməz sınaqlara çəkmə”.

ŞAHİD OLMAQ

Allah yolunda canını fəda edən, dinini, vətənini, bayrağını, namusunu qeyrətlə müdafiə edərkən ölən, haqsız yerə öldürülən müsəlmana şəhid deyilir.

Hər bir insana yazılan və vaxtı gəldiyində təhvil təslim alınacaq bir can əmanəti var. Bu əmanət hər kəsdən bir cür geri alınacaq, kimisindən bir az tez, kimisindən bir az gec. Bu əmanətin qaytarmağın fərqli məqamlar, fərqli yönləri var. Ömrün şəhidlik zirvəsi var, dəyərsiz, unudulmuş və yük olaraq yaşamaqdan qurtulmaq var.

Ərəb dilində “bir hadisəyə şəhid olmaq”, “bildiyini söyləyib şəhidlik etmək”, “bir yerdə hazır olmaq” kimi mənalara gələn şəhadət məsdərindən törəyən şəhid kəlməsi dini termin olaraq Allah yolunda canını fəda edən müsəlmana verilən addır. Ona bu adın verilməsinin səbəbi cənnətlik olmasına şəhidlik edilmiş olması, Uca Allahın hüsurunda da im yaşaması və yaxud ölüm zamanı mələklərin hazır duraraq onun ruhunu bir-baş a cənnətə götürməsi, yaxud da Allah tərəfindən müxtəlif mükafatlarla mükafatlandırılmış olmasıdır.

Eyni zamanda qiyamət günündə özündən Hz. Peyğəmbərlə (s.ə.s) birlikdə keçmiş ümmətlər haqqında şəhidlik etməyi istəniləcəyi üçün ona şəhid deyildiyi bildirilir. Digər bir tərifi görə isə şəhid həyatını imanına şəhid qılan kimsədir. Şəhidlər həm Allahın mədhini, həm də Hz. Peyğəmbərin (s.ə.s) sevgisini qazanan xoşbəxt insanlardır. Uca Allah şəhid-

lərin mənən ölmədiklərini, onlara ölümlər deyilməsinin mümkün olmadığını Qurana müxtəlif ayələrində dilə gətirmişdir.

Allah Rəsulu şəhidlərin qiyamət günü bədənlərindəki yara və al qanları ilə gələcəyini bildirmişdir. Lakin qanlarından müşk ətri ətrafa yayılacağı da qeyd olunur. (Buxari, Cihad, 10) İslam alimləri şəhidlərin digər ölüldən fərqlərini belə izah edirlər:

1. Vurulub qanı axmağa başladığı an günahları bağışlanır.
2. O anda cənnətdə özü üçün hazırlanmış yeri görür.
3. Sadəcə qarışqa sancması qədər acı hiss edər.
4. Qəbir əzabından qurtular.
5. Qiyamət və hesab gününün qorxularından əmin olar.
6. Başına tac qoyular və iman zinetinə bürünər.
7. Hurilərlə evləndirilər.
8. Qohum-əqrəbalarından yetmiş nəfərə şəfaət etmək haqqına nail olarlar.

BUNU NEÇƏ LİDER DEYƏ BİLƏR?

Həz. Ömər yol ilə gedərkən bir qadın oğluna səslənir: “Oğlum, yoldan çək, xəlifə keçir!” başqa bir qadın da heyrətlə: “bu adam dünən Ömər idi, indi xəlifə oldu?” Həz. Ömər təbəssüm edərək qadına tərəf çevrildi və: “Allah sənsən razı olsun. Mənə əvvəlki halımı xatırlatdın!” –dedi.

SEV Kİ, XİLAS OLASAN

Bir gün Bəyazid Bistami həzrətləri oturmuşdu. İçəri bir nəfər girib sağa-sola baxmağa başladı. Nə üçün baxdığını soruşdular, namaz qılmaq üçün təmiz bir yer axtardığını dedi. Bəyazid ona tərəf çevrilib dedi: Nəcasətin görülmədiyi hər yer təmizdir. Sən qəlbinə təmizlə və təmiz saxlamağa çalış. İstədiyin yerdə namaza dur.

Ona müraciət edən bir dərviş “Məni Allaha yaxınlaşdıracaq bir əməl tövsiyə edəsinizmi?” –dedikdə bu nəsihəti etdi: “Allahın vəli bəndələrini sev. Sev ki, onlar da səni sevsinlər. onların qəlbinə girməyə çalış. Çünki Allah hər gün o ariflərin qəlblərinə 360 dəfə nəzər salar. Bu əsnada səni də orada görsün!”

MƏCBURİYYƏT

Bir nəfər yolda gedərkən suya düşən göyərtiyləri toplayıb yeyən bir sufiyə rast gəldi və: “Dikbaşlıq etməyib padşahın qapısında xidmət etsən, belə etmək məcburiyyətində qalmazsan.” –dedi.

Sufi belə cavab verdi:

“Sən də buna qane olsaydın, padşahın qapısında qulluqçuluq etmək məcburiyyətində qalmazdın.”

SÜVARI

Kostyum +
Köynək + Qalstuk

149 ₼

8-ci mkr., H. Hüseynov 23
Tel. : (+994 12) 563 23 36

Səbail r., Nizami küç. 64 (Tərgəviy)
(+994 12) 493 54 84

Sumqayıt ş., Sülh küç. 1C
(Təhsil şöbəsinin yanı)
Tel.: (+994 18) 644 14 30

Elmlər Akademiyası, H.Cavid pr. 32
Tel. : (+994 12) 510 01 21

Nərimanov r., METRO PARK T/M
Tel. : (+994 12) 566 33 45

Əhmədli
metrosunun
yanı